

บทแนะนำ เอกสารน่าสนใจที่ใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ (Bibliographical Essay)

หลักฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีทั้งหลักฐานชั้นต้น ซึ่งเป็นเอกสารทางราชการและหลักฐานชั้นรองได้แก่วิทยานิพนธ์ หนังสือ หนังสือพิมพ์และบทความในวารสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนโยบายการต่างประเทศของไทย สภาพการณ์ภายในประเทศ ตลอดจนนโยบายของประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในระยะเวลาที่เกิดกรณีพิพาทชายแดนระหว่างไทยกับอินโดจีน ฝรั่งเศส ไปจนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง เอกสารเหล่านี้มีที่น่าสนใจอยู่มาก ซึ่งพอจะแบ่งเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศสก่อนเกิดกรณีพิพาท

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ (พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๑๑)
(ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์) เป็นหนังสือที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการณ์ทางการเมืองของไทย และการขยายอิทธิพลทางการเมืองและการค้าของมหาอำนาจตะวันตกในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียง อันเป็นหลักฐานสำคัญที่จะใช้วิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยในสมัยนั้น รวมทั้งนโยบายของไทยต่อประเทศฝรั่งเศสด้วย แต่ถ้าจะสืบค้นรายละเอียดถึงนโยบายในการติดต่อกันระหว่างไทยกับฝรั่งเศส กระบวนการติดต่อกับการทูตในสมัยอยุธยา หนังสือของ สมเจีย อนุমানุราชชน ประวัติการทูตของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นอีกเล่มหนึ่งที่จะให้ความรู้ในเรื่องเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี หนังสือเล่มนี้เป็นงานค้นคว้าที่ได้อาศัยหลักฐานจากเอกสารภาษาต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ และให้รายละเอียดมากกว่า พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ประวัติการทูตของไทย แต่เล่มหลังนี้มีขอบเขตน้อยกว่า เพราะมีเรื่องครอบคลุมมาถึงการต่างประเทศของไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ด้วย

ดินแดนญวน เขมร และลาว เป็นที่มาของปัญหาความขัดแย้งในสัมพันธภาพระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส การเรียนรู้ถึงเบื้องหลังความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย

กับดินแดนที่กล่าวนี้ จึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ถนน อานามวัฒน์ วิเคราะห์ถึงปัญหา "ความสัมพันธ์ระหว่างไทย เขมรและญวนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น" ได้อย่างน่ารับฟังยิ่งในวิทยานิพนธ์ชื่อเดียวกันนี้ของเขา ส่วนธิดา จากपुरยूर "บทบาทของไทยเกี่ยวกับเขมรในรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔" แม้จะมีขอบเขตของเรื่องแคบกว่า แต่ก็นับเป็นวิทยานิพนธ์ที่น่าสนใจมากเล่มหนึ่ง โดยเฉพาะในตอนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศสอันเนื่องมาจากดินแดนเขมร ในสมัยรัชกาลที่ ๔ วิทยานิพนธ์เหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้เอกสาร ชั้นต้นของไทยซึ่งรวบรวมอยู่ที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติ รวมทั้ง นิธิ เอียวศรีวงศ์ "การปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. ๒๔๓๑" นับเป็นวิทยานิพนธ์ภาษาไทยเล่มแรกที่ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับพวกฮ่อ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสอบถามจากปากคำ "ผู้หลักผู้ใหญ่" และใช้หนังสือค้นคว้าอ้างอิงหลายเล่ม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการเข้ามาใช้อำนาจของฝรั่งเศสในญวน ตลอดจนการที่ชาตินั้นขยายอิทธิพลเข้ามาในดินแดนลาวของไทยอย่างละเอียด จีราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ "วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ. ๑๑๒" ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเบื้องหลัง และเหตุการณ์ระหว่างเกิดกรณีพิพาท ร.ศ. ๑๑๒ ส่วนวิทยานิพนธ์ที่ได้หลักฐานจากเอกสารของฝ่ายฝรั่งเศสที่น่าสนใจได้แก่ กาเบรียล โมเรล "ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสกับกรุงเทพฯ" ซึ่ง ดวงเพ็ญ พันธุ์หงส์ ได้ถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทย เป็นการมองประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับกรุงเทพฯ ในทัศนะของชาวฝรั่งเศส ซึ่งแน่นอน ย่อมแตกต่างไปจากทัศนะของคนไทย และ Pensri Duke's "Les Relations Entre La France et La Thaïlande (Siam) aux xix Siècles A' Après les Archives des Affaires Etrangères" กล่าวถึงสาเหตุการขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสเข้าไปในดินแดนเขมร และลาว และการที่ไทยต้องสูญเสียดินแดนดังกล่าวแล้วนี้ให้แก่ฝรั่งเศส วิเคราะห์การดำเนินนโยบายของรัฐบาลฝรั่งเศสเกี่ยวกับการขยายอำนาจในอินโดจีนได้น่าสนใจมากเล่มหนึ่ง

เอกสารอื่น ๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ในช่วงนี้ได้แก่ กรมศิลปากร เหตุสงครามระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และ จดหมายเหตุฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรี

(พ.ศ. ๒๔๓๒ - ๒๔๔๙) ถกกล เรื่องสุข (รวบรวม) เอกสาร ร.ศ. ๑๑๒ เป็นหนังสือรวบรวมเอกสารโต้ตอบระหว่างพระเจ้าอนงยาเซอ กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศไทย กับ นายปาวี กงสุลฝรั่งเศสในช่วงเกิดวิกฤติการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ ไว้ได้ละเอียดพอสมควร แต่ก็มิละเอียดเท่า แชน ปัจจุบันนนท์ และ สวัสดิ์ จันทน์ กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และ การรบที่ปากน้ำเจ้าพระยา สมัย ร.ศ. ๑๑๒ บทความของ เพ็ญศรี คุ้ม "การฟื้นฟูทางพระราชไมตรีและสัมพันธภาพ" ทางการทูตระหว่างไทยและฝรั่งเศสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๙๙ - ๒๔๑๐)" และ รอง ศยามานนท์ และคณะอนุกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย "ความสัมพันธ์ไทย - ลาว" ที่ตีพิมพ์ใน แถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี นับเป็นงานค้นคว้าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการต่างประเทศของไทยที่ได้แสดงหลักฐานการค้นคว้าไว้อย่างน่าเชื่อถือ โดยบทความแรกใช้เอกสารภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะ เอกสารภาษาฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่ในขณะที่บทความหลังใช้หลักฐานทางฝ่ายไทย

ส่วนเอกสารภาษาอังกฤษที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ การขยายตัวของฝรั่งเศสมาทางตะวันออก ตลอดจนการที่ประเทศนั้นเข้ามาอิทธิพลในแหลมอินโดจีน และเข้ามามีส่วนสัมพันธ์กับประเทศไทย ไม่มีหนังสือภาษาอังกฤษเล่มใดให้รายละเอียดและข้อมูลที่ถูกต้องเท่า John F. Cady, The Roots of French Imperialism in Eastern Asia และอีกเล่มที่ให้รายละเอียดเหตุการณ์ในทำนองนี้ได้คือ สมควร คือ Hall's A History of South-East Asia แม่เดิม
 หลังนี้จะไม่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของฝรั่งเศสในทางตะวันออกได้ลึกซึ้งเท่าเล่มแรก แต่ก็มีขอบเขตนี้อากว้างขวางกว่า เพราะได้กล่าวถึงบทบาทของมหาอำนาจอื่น ๆ เช่น ปรุตุเกส, ฮอลันดา และอังกฤษด้วย ส่วน Hirshfield's "The Struggle for the Mekhong Banks" เป็นบทความที่วิเคราะห์บทบาทของอังกฤษและฝรั่งเศสเหนือดินแดนประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕ ตามเอกสารตะวันตกได้ตรงกับข้อเท็จจริงตามสมควร

แม่น้ำโขงอันเป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านพรมแดนประเทศไทยและอินโดจีนของ
 ฝรั่งเศสได้กลายมาเป็นปัญหาที่สร้างความรำคาญในสัมพันธภาพระหว่างไทยและ
 ฝรั่งเศสได้อย่างไร ก็เรียก ชัยนาม เขตแดนของรัฐ และบทความของ กนต์ศรี
 ศุภมงคล "แม่น้ำโขงในฐานะที่เป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศ
 อินโดจีนฝรั่งเศส" ที่ตีพิมพ์ติดต่อกันใน นิตินิต พ.ศ. ๒๔๘๔ (เล่ม ๕ - ๘)
 จะตอบคำถามปัญหานี้ได้ดีทั้งในแง่ประวัติศาสตร์และแง่กฎหมายระหว่างประเทศ
 ส่วน วิกรม กุ่มไพโรจน์ "ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของเส้นเขตแดนในลำ
 แม่น้ำโขง" (สรวุฒย, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕) ก็เป็นงานค้นคว้าที่แสดงให้เห็น
 ถึงความพยายามของฝรั่งเศสที่จะหาทางแผ่อำนาจของตนมาทางตะวันตกของญวน
 เพื่อยึดแม่น้ำโขงไปเป็นของตน และปัญหาของรัฐบาลไทยในขณะนั้น (รัชกาลที่ ๘
 และที่ ๙) ในการติดต่อเจรจาความเมืองกับฝรั่งเศส และการดำเนินการต่าง ๆ
 ของรัฐบาลไทยในเวลาต่อมาที่จะเจรจาท้องกับฝรั่งเศส เพื่อขอให้แม่น้ำโขงเป็น
 แม่น้ำระหว่างประเทศระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ไม่ใช่เป็นแม่น้ำ
 ของฝรั่งเศสแต่ฝ่ายเดียว บทความนี้อาศัยเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่าง-
 ประเทศ นอกจากนี้ เอกสาร ณ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ รัชกาลที่ ๒
 น.๓๓.๑/๗๗ บรรทึกเรื่องสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับอินโดจีนของ
 ฝรั่งเศส และเอกสาร ณ กระทรวงการต่างประเทศ N.C. 3.1 - 3.1
 ก็เป็นเอกสารทางราชการที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ปัญหาแม่น้ำโขงได้อย่างดี
 ยิ่ง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปในประเทศญี่ปุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น
ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒

หลักฐานส่วนใหญ่ได้จากรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี และหนังสือ
 โต้ตอบระหว่างกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการต่าง-
 ประเทศ กระทรวงการคลัง และกระทรวงกลาโหม เป็นต้น เอกสารดังกล่าว

มีเก็บอยู่ที่แผนกเก็บ สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี (สตร.) อย่างไรก็ตามเอกสารเหล่านี้ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ และในช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนกระทั่งสงครามนั้นยุติลงเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเอกสารภาษาอังกฤษที่น่าสนใจในส่วนที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนี้ ได้แก่ Thadeus E. Flood, "Japan's Relations with Thailand 1928 - 1941" เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกที่ผู้วิจัยได้ค้นพบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ตั้งแต่สมัยแรกเริ่ม และได้เน้นหนักในความสัมพันธ์ในระยะหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงตอนที่ญี่ปุ่นขอคืนที่พม่าในประเทศไทยเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๑๙๔๑ เป็นเอกสารที่ใช้หลักฐานทางฝ่ายญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่ อ้างอิงเอกสารภาษาไทยบ้างแต่เพียงเล็กน้อย แต่ก็นับว่าเป็นวิทยานิพนธ์ที่ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ได้อย่างคึกคักเล่มหนึ่ง ส่วน Jones's Japan's New Order in East Asia ให้อรรถาธิบายเกี่ยวกับการขยายอำนาจของญี่ปุ่นในเอเชียตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ เป็นต้นมาจนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง เอกสารอ้างอิงเป็นเอกสารทางฝ่ายตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ มีเอกสารฝ่ายญี่ปุ่นประกอบบ้าง เป็นหนังสือที่ให้อรรถาธิบายการขยายอำนาจของญี่ปุ่นในช่วงดังกล่าวได้มากที่สุดเล่มหนึ่ง แต่หากจะดูตัวเอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้วเกี่ยวกับนโยบายของญี่ปุ่นในตะวันออกก็หาอ่านได้จาก Woodhead's The China Year Book 1939 แม้ส่วนใหญ่จะตีพิมพ์เอกสารฝ่ายจีน แต่ก็ได้ตีพิมพ์เอกสารฝ่ายญี่ปุ่นรวมไว้ด้วยไม่น้อย โดยเฉพาะเอกสารเกี่ยวกับนโยบาย "เอเชียมหาบูรพา" ของญี่ปุ่น ส่วน Mowat (edt.) The New Cambridge Modern History Vol. XII (The Shifting Balance of World Force 1898 - 1945) ให้อรรถาธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั่วโลกในยุโรป เอเชีย และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างประเทศจีนกับญี่ปุ่นก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ อย่างละเอียดและอย่างน่าเชื่อถือยิ่ง O'Reichauer's Japan : Past and Present กล่าวถึงประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

แต่ถ้าจะอ่านเอกสารที่เน้นหนักถึงเหตุการณ์ในประเทศญี่ปุ่นในระยะหลัง ๆ ตั้งแต่สมัย
 ราชวงศ์เมจิเป็นต้นมา โดยเปรียบเทียบกับประวัติศาสตร์ในระยะเวลาเดียวกันของ
 จีนและศึกษาถึงความขัดแย้งระหว่างสองประเทศนี้ หนังสืออีก ๒ เล่มที่ให้อาย
 ละเอียดยกก่อน่าเชื่อถือ คือ Beckmann's The Modernization of China
 and Japan และ Vinacke's A History of the Far East in Modern
 times ส่วน M. Sivaram's The New Siam in the Making เป็นหนังสือ
 ที่นักหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ กล่าวถึงประเทศไทยในระยะก่อนเกิดกรณี
 พิพาทอินโดจีน ให้อายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในระยะนั้น
 ก็พอสมควร อย่างไรก็ตามก็ควรอ่านเปรียบเทียบกับ Corray's The Thai - Our
 Neighbour และ Sir Josiah Crosby's Siam : The Crossroad
 โดยเฉพาะเล่มหลังนี้ เป็นหนังสือที่นักการทูตอังกฤษที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยใน
 ระหว่างเกิดกรณีพิพาทไทย - อินโดจีนฝรั่งเศส ได้เขียนวิเคราะห์ประวัติศาสตร์
 ไทยได้อย่างลึกซึ้ง มีเหตุผลน่าเชื่อถือ ทั้งยังแสดงความคิดเห็นในกรณีที่ไทยเรียก
 ร้องคืนแดนคืนจากฝรั่งเศส และการที่รัฐบาลไทยเข้าร่วมลงนามเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น
 ตลอดจนการที่ประเทศไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาไว้อย่างน่ารับ
 พึงยั้ง ในขณะที่ D.K. Insor ได้เขียนวิเคราะห์ถึงสภาพสังคม การเมืองและ
 เศรษฐกิจไทย โดยเน้นถึงเหตุการณ์และความขัดแย้งทางการเมืองในระยะหลังการ
 เปลี่ยนแปลง การปกครองไว้ใน Thailand : A Political Social and
 Economic Analysis อันเป็นหนังสือเหมาะที่จะอ่านประกอบเพื่อการวิเคราะห์
 การดำเนินนโยบายของผู้นำไทยในแต่ละสมัยได้ง่ายขึ้น หนังสือประวัติศาสตร์ไทย
 ภาษาต่างประเทศที่ควรแก่การอ่านอย่างยิ่งอีกเล่มหนึ่งคือ Virginia Thompson's
 Thailand : The New Siam ซึ่งได้ให้อายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศไทย
 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมากไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการ-
 เมือง ส่วน U.S. Department of State, Foreign Relations of
 the United States 1941 Vol. V (The Far East) เป็นเอกสาร
 ทางการทูต ที่อัครราชทูตอเมริกันในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งอัครราชทูต

อเมริกันประจำประเทศไทย โทรเลขรายงานเหตุการณ์ในตะวันออกไกลในช่วงก่อน
ที่ญี่ปุ่นจะโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ มีเอกสารหลายชิ้นที่กล่าวถึงและตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับ
ท่าทีของไทยที่มีต่อญี่ปุ่น เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ การเมืองระหว่างประเทศ
ที่มีคุณค่าที่สุดที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้วเล่มหนึ่ง และ Arnold & Veronica Toynbee's
Survey of International Affairs 1939 - 1946

ให้ประโยชน์ในแง่การศึกษาและวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศระหว่าง
ไทยกับญี่ปุ่นและประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สหรัฐอเมริกาอังกฤษและฝรั่งเศส
ได้ดีที่สุดเล่มหนึ่ง ใช้หลักฐานอ้างอิงกว้างขวางทั้งภาษาญี่ปุ่นและตะวันตกอื่น ๆ เช่น
อังกฤษและฝรั่งเศส เป็นต้น ส่วน De Gaulle, The War Memoirs of Charles
De Gaulle Vol I แสดงความเห็นเกี่ยวกับสงครามในยุโรป และการขยาย
อำนาจของญี่ปุ่นในเอเชีย โดยเฉพาะการรุกรานอินโดจีนของญี่ปุ่นทั้งยังแสดงความ
เห็นวิพากษ์วิจารณ์การเรียกร้องดินแดนของไทยในระบอบนั้นไว้ด้วย เช่นเดียวกับ
Hall's Memoirs of Cordell Hull, Vol. II ซึ่งมีบางตอนที่แสดง
ถึงท่าทีของรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกาต่อนโยบายการเรียกร้องดินแดนของไทย
เช่นกัน แม้หนังสือ ๒ เล่มนี้จะไม่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวแต่อย่าง-
น้อยผู้อ่านก็จะได้ทราบถึงท่าทีของรัฐบาลฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย
บทความของนิธิโอภาะ "ประวัติศาสตร์ระหว่างญี่ปุ่นและไทยตามลำดับเหตุการณ์" ซึ่ง
วิลาสวงค์ นพรัตน์ แปลลงใน ป.อ.บ. (ปี ๔ เล่ม ๑ ๒๕๑๓) เป็นบทความที่ให้
รายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น เรียงตามลำดับราชวงศ์ญี่ปุ่นตั้งแต่สมัย
แรกเริ่ม (สมัยอาสุกะ Asuka Period) มาจนถึงปัจจุบัน ส่วน Colegrove "New
Order In East Asia" (The Far Eastern Quarterly Vol. I
(Nov. 1941) ก็เป็นบทความที่ผู้เขียนได้ค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ
นโยบาย "ระเบียบใหม่ขอเอเชียของญี่ปุ่น" ไว้ที่น่าสนใจยิ่ง

เอกสารเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส
ประเทศไทยกับญี่ปุ่นและประเทศไทยกับอังกฤษ การเรียกร้องดินแดนคืน ไทยกับ
สงครามโลกครั้งที่ ๒ และการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ

เนื่องจากเหตุการณ์เหล่านี้เป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน เอกสารต่าง ๆ
 ก็มักมีความเกี่ยวพันกันอยู่ จึงได้จัดเอกสารไว้ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อความสะดวก
 ในการเสนอแนะ

หลักฐานเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างประเทศไทยกับ
 ญี่ปุ่น ไทยกับฝรั่งเศส และไทยกับอังกฤษส่วนใหญ่ใช้เอกสาร สสร. เช่น
 รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๔๘๓ และเอกสาร สสร. ๑/๒๒ ซึ่งมีอยู่
 ๔ ปีก ส่วนเอกสารเกี่ยวกับการเรียกร้องดินแดนคืนนอกจากเอกสาร สสร. แล้วที่
 กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศก็มีข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ค่อนข้างอยู่มาก
 ได้แก่เอกสาร N.C. 3.1-3.11 ซึ่งแยกออกเป็นแฟ้มย่อย ๆ อีกหลายสิบแฟ้ม ส่วน
 ใหญ่เป็นหนังสือโต้ตอบ โทรเลขสั่งการ รายงานเหตุการณ์ และบันทึกของที่ปรึกษา
 กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นโยบายเกี่ยวกับ
 สงครามโลกครั้งที่ ๒ ของไทยอาจหาข้อมูลได้จากรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี
 ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ส่วนใหญ่แสดงให้เห็นทัศนคติของผู้บริหารแต่ละคนในการ
 กำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยในเวลาที่ทั่วโลกกำลังเผชิญกับวิกฤติการณ์
 สงคราม ส่วนเหตุการณ์ระยะหลังสงครามได้ข้อมูลจากรายงานการประชุมสภาผู้แทน
 ราษฎร และประกาศต่าง ๆ ในราชกิจจานุเบกษา อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ในช่วง
 นี้อาจไม่ได้รายละเอียดสมบูรณ์หากไม่ได้อาศัยเอกสารชั้นรองอื่น ๆ ได้แก่หนังสือที่
 เขียนขึ้นในภายหลัง เช่น คิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ อันเป็น
 บันทึกความทรงจำของผู้เขียน เล่าถึงการปฏิบัติงานของตนในระหว่างดำรงตำแหน่ง
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งยังให้รายละเอียดถึงสภาพการทางการเมือง
 เมืองระหว่างประเทศในช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ แม้จะเป็นความทรงจำแต่
 บางตอนก็เขียนเล่าถึงเหตุการณ์และแสดงความคิดเห็นโดยการอ้างเอกสารอื่นประกอบ

ด้วย แม้การอ้างหลักฐานจะไม่มากเท่าที่ควร แต่เนื่องจากผู้เขียนได้รู้เห็นการปฏิบัติ การและมีส่วนรับผิดชอบในเหตุการณ์ที่เขียนถึง จึงนับเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ที่มีคุณค่ามากที่สุดเล่มหนึ่งของไทย โดยเฉพาะหนังสือเล่มนี้ เขียนขึ้นจากข้อมูลที่ถูกต้อง เมื่อได้เทียบกับเอกสารชิ้นต้นอื่น ๆ และผู้เขียนเขียนด้วยความมีใจเป็นธรรมอย่างยิ่ง สำหรับวิทยานิพนธ์ของ ปอ รัชชัย "การวิเคราะห์กระบวนการกำหนดนโยบายของไทยในภาวะสงครามปี พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๕" จัดเป็นวิทยานิพนธ์ที่มีบทวิเคราะห์ ถึงความสัมพันธ์กันระหว่างการเมืองภายในกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศของ รัฐบาลที่มีเหตุผลน่าเชื่อถือตามสมควร แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็ไม่ได้ให้รายละเอียด เกี่ยวกับเหตุการณ์ในช่วงนี้มากนัก ส่วนใหญ่เป็นบทวิเคราะห์ตามทฤษฎีรัฐศาสตร์ มากกว่า รัชช เวชประสิทธิ์ บันทึกเหตุการณ์ไทยเรียกร้องคืนแคว้น พ.ศ. ๒๔๘๑ ประเสริฐ บัณฑิตคุณธิ์ รัฐสภาไทยในรอบ ๔๒ ปี และกองโฆษณาการ งานฉลอง รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๔ ประเทศไทยเรื่องการไต่คืนแคว้น เป็นหนังสือรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ตามชื่อหนังสือแต่ละเล่ม เล่มแรก ส่วนใหญ่เป็นการคัดข้อความจากหนังสือพิมพ์ที่ลงในสมัยนั้น เล่มที่ ๒ เป็นการคัดตอนรายงานการประชุมรัฐสภาและประกาศบางเรื่องช่องทางราชการมาประกอบกับข้อเขียนที่ผู้เขียนเขียนนำไว้ ก่อน ส่วนเล่ม ๓ เป็นการรวบรวมประกาศของกรมโฆษณาการเกี่ยวกับการเรียกร้องคืนแคว้นจากฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๘๔ แม้หนังสือเหล่านี้จะไม่ให้ข้อคิดอะไรที่เป็น ประโยชน์ แต่ผู้อ่านก็จะได้ข้อมูลอะไรบางอย่างจากหนังสือเหล่านี้บางตามสมควร สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย เบื้องแรกประชาธิปไตย : บันทึกความทรงจำของผู้ อยู่ในเหตุการณ์สมัย พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๐๐ เป็นหนังสือที่รวบรวมบทความของผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ไทยสมัยหลัง เปลี่ยนแปลงการปกครองมาจนกระทั่งสมัยปัจจุบัน เป็นหนังสือที่น่าสนใจมากเล่มหนึ่ง โดยเฉพาะ เรื่องของ ทวี นุญยเกตุ "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย ระหว่างสงคราม" เป็นบทความที่ให้ข้อมูลน่ารู้อย่างอย่างของเหตุการณ์ในช่วงนั้นได้เป็นอย่างดี แม้ สังข์ พัชโรทัย ความนึกในกรุงซัง จะเป็นบันทึกความทรงจำของผู้เขียน

เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองและการต่างประเทศของไทยในระยะเดียวกันนั้นในลักษณะที่สนับสนุน จอมพล ป. พิบูลสงครามอย่างมากก็ตาม หนังสือเล่มนี้ก็อาจให้ประโยชน์ที่อาจจะเก็บรายละเอียดในการดำเนินการบางอย่างของรัฐบาลได้ โดยเฉพาะงานที่ผู้เขียนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เช่น การทำโฆษณาชวนเชื่อของกรมโฆษณาการ เป็นต้น ส่วน ชีวิตนายพลและงานใต้ดินของพันเอกโยธี ก็เช่นกัน พลเอกเนตร เขมะโยธิน เขียนเป็นทำนองบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับการดำเนินการเรียกร้องดินแดนของไทย การรบกับจีนโคจีนฝรั่งเศส พร้อมกับแสดงข้อคิดเห็นประกอบด้วยตามสมควร นอกจากนี้ยังให้รายละเอียดการดำเนินการของขบวนการใต้ดินของเสรีไทยทั้งภายในและนอกประเทศได้ดียิ่งเล่มหนึ่งแม้การเขียนจะขาดเอกสารอ้างอิงตามลักษณะงานเขียนของนักเขียนไทยส่วนใหญ่ แต่หนังสือเล่มนี้ก็ให้ประโยชน์ในการให้ข้อมูลกับผู้เขียนพอสมควรตามสมควร ส่วน สงบ สุวรินทร์ ประวัติ-นายกรัฐมนตรี ก็เหมาะที่จะอ่านประกอบเพื่อได้ทราบเบื้องหลังของนายกรัฐมนตรีไทยแต่ละท่านโดยเฉพาะประวัติของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้มีบทบาทสำคัญในการเมืองในช่วงที่ขอบเขตของวิทยานิพนธ์นี้ครอบคลุมถึง ส่วนกรมยุทธการทหารบก การจึกหมูนั้สงครามอินโดจีนและมหาเอเซียบูรพา เป็นหนังสือที่ให้ข้อมูลของทางราชการทหารในเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้นได้บ้างตามสมควร เช่น เกี่ยวกับ กรมโฆษณาการ การปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส อันเป็นบทปาฐกถาของหลวงสิทธิสยาม การรายงานการปฏิบัติงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนไว้อย่างละเอียด ส่วนบทความอื่น ๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ในตอนนี้ได้แก่ พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราชพงศประพันธ์ "อนุสัญญาสันติภาพ พ.ศ. ๒๔๘๕" ที่ตีพิมพ์ใน สรวาณรมย์ (๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖) ได้ให้รายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับการเดินทางไปเจรจาท่าอนุสัญญาสันติภาพกับฝรั่งเศส ณ กรุงโตเกียว และ กนดชิริศุภมงคล "เรื่องประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ" (สรวาณรมย์ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕) ก็ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการที่ผู้เขียนได้ปฏิบัติงานในขณะได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลให้เป็นผู้แทนไทยไปสมัคร เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ

บทความทั้งสองเรื่องนี้ให้ประโยชน์มากในฐานะที่ให้ข้อมูลที่ยังไม่มีใครเขียนถึงและ
ค้นคว้ากันอย่างจริงจัง นอกจากนี้เอกสารภาษาไทยที่กล่าวมาแล้ว เอกสารภาษาอังกฤษ
ที่ให้ประโยชน์อย่างยิ่งเกี่ยวกับการค้นคว้าเหตุการณ์ตอนนี้ได้แก่ Year

Book of the United Nations 1946 - 1947 ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ในการสอบ
ค้นเรื่องเกี่ยวกับการสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติของไทย Fifield's

The Diplomacy of Southeast Asia 1945 - 1958 และ Nuechter

lein's Thailand and the Struggle for Southeast Asia เดิม

แรกกล่าวถึงนโยบายการต่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์หลัง
สงครามโลกครั้งที่ ๒ รวมทั้งการต่างประเทศของไทยในระยะดังกล่าวในแง่ของ
ความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ เช่น บรรดาประเทศเพื่อนบ้าน ลาว เขมร และ
พม่า เป็นต้น รวมทั้งความสัมพันธ์กับมหาอำนาจอื่น ๆ เช่นกับสหรัฐอเมริกา อังกฤษ
ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น เป็นต้น ส่วนเล่มหลังกล่าวถึงประวัติศาสตร์การต่างประเทศของ
ไทยตั้งแต่เปิดประเทศสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา แต่เน้นหนักถึงนโยบายหลังสงคราม
โลกครั้งที่สอง โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงบทบาทความสำคัญของไทยในภูมิภาคแถบนี้
ไว้ด้วย ส่วนหนังสือที่ให้รายละเอียดเหตุการณ์ความเป็นไปในประเทศไทยในระหว่าง
เกิดกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสเป็นภาษาอังกฤษที่สำคัญ ได้แก่ Sivaram's Mekong

Clash and Far East Crisis ส่วน Vichitre Vadakarn Thailand's

Case นั้นเป็นความพยายามของผู้เขียนที่จะเขียนรายงานการเสียดินแดนของไทย
ให้แก่ฝรั่งเศสเป็นภาษาอังกฤษ และรายงานความเห็นของหนังสือพิมพ์ญี่ปุ่นเกี่ยวกับ
กรณีพิพาทเรื่องดินแดนใน ค.ศ. ๑๙๔๐ - ๑๙๔๑ มากกว่าจะเล่าถึงรายละเอียด
การเจรจาเพื่อระงับกรณีพิพาทของญี่ปุ่น เป็นหนังสือที่เขียนเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ
มากกว่าความพยายามที่จะมองประวัติศาสตร์ด้วยใจเป็นธรรมและมีเหตุผล

ส่วนบทความต่าง ๆ เช่น "Frank C. Darling's "British and
American Influence in Post-War Thailand" (Journal of South-
east Asian History, Vol. IV No. 1 March 1963) Thadeus E.

Flood. "1940 France-Thai Border Dispute and Phibueen Songkhraa's

Commitment to Japan" (J.S.A.H. Vol. X, No. 2, Sep. 1969)

James V. Martin Martin's "Thai-American Relations in World War II" (Journal of Asian Studies, Aug. 1964) เจ้าของบทความแต่ละท่านได้วิเคราะห์เนื้อหาและเหตุการณ์ที่ตนเขียนถึงอย่างน่าเชื่อถือโดยการอ้างหลักฐานประกอบซึ่งจักเป็นบทความทางวิชาการประวัติศาสตร์ไทยที่ผู้สนใจศึกษาเหตุการณ์ในระยะนี้จะได้รับประโยชน์อย่างมาก

เอกสารอีกประเภทหนึ่งที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิงไว้หลายที่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้แก่หนังสือพิมพ์ซึ่งรายงานข่าวในระยะที่เกิดเหตุการณ์ เช่น การเคลื่อนไหวทางทหารตามชายแดนไทย - อินโดจีน, รายงานคำปราศรัยของนายกรัฐมนตรี เป็นต้น หนังสือพิมพ์ที่ใช้มีหลายฉบับ เช่น ศรีกรุง, สุภาพบุรุษและไทยสมิต เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ

- N.C. 3:๓:1 การเตรียมพร้อมเพื่อป้องกันประเทศชาติ เกี่ยวกับการเคลื่อน
ไหวทางทหาร สถานกงสุลเยเนราลสิงคโปร์ ไซ่ง่อน และป็นัง
รายงานมาเพื่อส่งให้กลาโหม (๒๔๗๗)
- ๓:๕: 3 ๓ 1 การอพยพพลเมืองระหว่างสยามกับอินโดจีน (๒๔๘๐)
- N.C. 3 3 1 กงสุลเยเนราลสิงคโปร์ รายงานเกี่ยวกับการทหาร (๒๔๘๑)
- N.C. 3:4 1 ความยกเว้นจากการรับราชการทหารที่บังคับตามสนธิสัญญา
ระหว่างไทย - ฝรั่งเศส (๒๔๘๓)
- N.C. 3 5 1 ร่างหนังสือสนธิสัญญาปรับปรุงเส้นเขตแดน และสนธิสัญญาทาง
ไมตรีระหว่างไทย - ฝรั่งเศส
- N.C. 3 6 1 สิทธิการเพาะปลูกบนเกาะคอนกำแพงในแม่น้ำโขง (๒๔๘๑)
- N.C. 3 7 1 บันทึกกระทรวงมหาดไทย เกี่ยวกับเกาะคอนในแม่น้ำโขงที่ควร
เป็นของไทย (๒๔๘๓)
- N.C. 3 8 1 ความเป็นไปในเขตอินโดจีน (๒๔๘๒)
- N.C. 3 9 1 การเมืองระหว่างสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส (๒๔๘๑)
- N.C. 3:10 1 ความเคลื่อนไหวและข่าวในระหว่างกรณีพิพาท (๒๔๘๔)
- N.C. 3:11 1 "
- N.C. 3:12 1 ข้อตกลงของคณะข้าหลวงใหญ่ไทย - ฝรั่งเศสประจำแม่น้ำโขง
ฉบับที่ ๑ - ๑๑
- N.C. 3:13 1 การเจรจาแก้ไขหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยาม
กับฝรั่งเศส (๒๔๘๐)
- N.C. 3:14 1 ข้อตกลงพาณิชย์และศุลกากร เกี่ยวกับอินโดจีนระหว่างสยาม
กับฝรั่งเศส (๒๔๘๑)

- N.C. 3₁₅ 1 การเคลื่อนไหวทางทหารในอินโดจีนใกล้เขตแดนไทย (๒๔๔๗)
- N.C. 3₁₆ 1 เอกสารเกี่ยวกับอินโดจีน (๒๔๔๕)
- N.C. 3₁₇ 1 อินโดจีน ข่าวชายแดนที่กรมโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง (๒๔๔๕)
- N.C. 3₁₈ 1 เรื่องเหตุการณ์ชายแดน และปัญหาดินแดนระหว่างไทย - ฝรั่งเศส (๒๔๔๕)
- N.C. 3₁₉ 1 อินโดจีน เหตุการณ์ชายแดน (๒๔๔๕)
- N.C. 3₂₀ 1 เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับอุบัติเหตุชายแดนและข้อพิพาทพรมแดนระหว่างไทย - อินโดจีน (๒๔๔๕)
- N.C. 3₂₁ 1 เหตุการณ์จังหวัดเสียมราฐ ข่าวระหว่างภายในระหว่างกระทรวงมหาดไทย (๒๔๔๕)
- N.C. 3₂₂ 1 อินโดจีน เอกสารหลักฐานเกี่ยวกับเหตุการณ์ชายแดน (๒๔๔๕)
- N.C. 3₂₃ 1 คำแถลงการณ์ของกรมโฆษณาการ (๒๔๔๓)
- N.C. 3₂₄ 1 อินโดจีน รายงานลับ เหตุการณ์จังหวัดเสียมราฐ (๒๔๔๕)
- N.C. 3₂₅ 1 โทรเลข เรื่องเหตุการณ์ชายแดน และปัญหาดินแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส (๒๔๔๕)
- N.C. 3₂₆ 1 ข่าวเหตุการณ์ชายแดน ที่กรมโฆษณาการประกาศทางวิทยุกระจายเสียง (๒๔๔๕)
- N.C. 3₁ 2 การดำเนินการในเรื่องขอปรับปรุงเส้นเขตแดน แพ้ ๓ (๒๔๔๔)
- N.C. 3₂ 2 การดำเนินการในเรื่องขอปรับปรุงเส้นเขตแดน แพ้ ๒ (๒๔๔๓)
- N.C. 3₃ 2 อินโดจีน แพ้ ๓ (๒๔๔๓)
- N.C. 3₄ 2 เตรียมการประชุมที่จะมีเพื่อเจรจากันในเรื่องแม่น้ำโขง (๒๔๔๓)
- N.C. 3₅ 2 อินโดจีน เบ็คเตลิค (๒๔๔๓)
- N.C. 3₆ 2 บันทึกการเจรจาสัญญาฝรั่งเศสของท่านที่ปรึกษา (๒๔๔๐)

- N.C. 3 7 2 Documents Diplomatiques relatifs A l'Inter-
prelation et a l' Execution des Arrangements
de 1893 et Aux Négociations en vue d' une
Convention Nouvelle Entre le Siam et la France
- N.C. 3 8 2 อินโคโนิน แพ้ม ๓ ก. (๒๔๔๔)
- N.C. 3 9 2 ส่งสำเนาถวายพระหัตถ์พระองค์เจ้าวรรณโทยากร ถึง พระยา
กัลยาณมิตร (ดร.พรานขิส บี้. แทร) เกี่ยวกับอินโคโนิน
- N.C. 3 10 2 บันทึกกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปรับปรุงเส้นเขตแดน
ในแม่น้ำโขง (๒๔๔๓)
- N.C. 3 11 2 กระตุ เรื่อง การปรับปรุงเส้นเขตแดนไทย - อินโคโนิน
ด้านจังหวัดตราด (๒๔๔๓)
- N.C. 3 12 2 กระตุถามเรื่องเขตแดน (๒๔๔๓)
- N.C. 3 13 2 รายงานของเจ้าหน้าที่ เรื่องไทยเสียดินแดนแก่ฝรั่งเศส
(๒๔๔๕)
- N.C. 3 14 2 รายงานของเจ้าหน้าที่ เรื่องไทยเสียดินแดนแก่ฝรั่งเศส
(๒๔๔๔)
- N.C. 3 15 2 การจัดทำหนังสือ เรื่อง ไทยเสียดินแดนแก่ฝรั่งเศส (๒๔๔๓)
หนังสือปกขาว
- N.C. 3 16 2 สมุดปกขาว 1. " How Thailand lost her
territories to France"
2. " Comment des Territories
de la Thaïlande ont été enlevés par la France
(Departement de la Publicité , Bangkok,
Thaïlande, Février 1941)

- N.C. 3₂₀ 2 รายงานของเจ้าหน้าที่รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับการสงคราม
พ.ศ. ๒๔๘๒ เล่ม ๑ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๘๒ (๔๗ หน้า)
- N.C. 3₂₁ 2 รายงานของเจ้าหน้าที่รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับการสงคราม
พ.ศ. ๒๔๘๒ เล่ม ๒ ๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ (๖๒ หน้า)
- N.C. 3₂₂ 2 รายงานของเจ้าหน้าที่รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับการสงครามฉบับ
พิเศษ เรื่อง ไทยเสียดินแดนแก่ฝรั่งเศส ๑๔ ตุลาคม ๒๔๘๓
(๗๔ หน้า)
- N.C. 3₂₃ 2 รายงานของเจ้าหน้าที่รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับการสงคราม ฉบับ
พิเศษ จดหมายเหตุการณ์ประชุมสถานศึกษา ณ กรุงโตเกียว (เฉพาะ
ที่พิมพ์เปิดเผยได้ ๒๕ เมษายน ๒๔๘๔ (๕๔ หน้า)
- N.C. 3 3 ให้กรมตำรวจสำรวจที่อยู่ของชาวต่างประเทศ (๒๔๘๓)
- N.C. 3 3 คำสั่งตำรวจเกี่ยวกับคนชาติฝรั่งเศสกับการประกาศใช้กฎอัยการศึก
(๒๔๘๔)
- N.C. 3 3 รายงานความเคลื่อนไหวทหาร (๒๔๘๔)
- N.C. 3 4 3 คำสั่งของกรมตำรวจ (๒๔๘๔)
- N.C. 3 5 3 สำเนาคำชักถามเชลยศึก (๒๔๘๔)
- N.C. 3 6 3 สถานทูตฝรั่งเศสขอให้ช่วยส่งจดหมายให้เชลยศึก (๒๔๘๔)
- N.C. 3 7 3 การเปิดการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนเชลยศึกกับอินโดจีน (๒๔๘๔)
- N.C. 3 8 3 โทรเลขและคำแถลงการณ์ที่ทำขึ้นจากชาวทหาร เกี่ยวกับเหตุการณ์
ที่ชายแดนไทย - อินโดจีน (จากคำแถลงการณ์ที่ ๗ - ๑๒) (๒๔๘๓)
- N.C. 3 9 3 ๑. กงสุลสิงคโปร์ขอถ่ายรูปแบบเรือรบฝรั่งเศสที่ถูกทำลายในแม่น้ำโขง
๒. กงสุลสิงคโปร์ ขอรูปถ่ายกองทัพเรือไทย เพื่อให้ผู้แทนหนังสือพิมพ์
อเมริกัน
๓. นายกาให้เผยแพร่ภาพถ่าย ฯลฯ (๒๔๘๔)
- N.C. 3₁₀ 3 โทรเลขและคำแถลงการณ์ ที่ทำขึ้นจากชาวทหารเกี่ยวกับเหตุการณ์
ที่ชายแดนไทย - อินโดจีน เพิ่มเติมที่ ๒ จากคำแถลงการณ์ที่ ๑๓ (๒๔๘๔)

- N.C. 3₁ 3 สำเนาโทรเลขเกี่ยวกับเหตุการณ์ไทย - อินโดจีน (๒๔๔๔)
- N.C. 3₁₂ 3 ประกาศคำชี้แจงและแจ้งความจากกองบัญชาการทหารสูงสุด (๒๔๔๕ - ๒๔๔๖)
- N.C. 3 3 4 ตอนพักรบ ผู้แทนรัฐบาลไทยไปเจรจาพักรบ (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 4 อินโดจีน (แฟ้มกองเลขานุการฯ) แฟ้ม ๑ (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 4 โทรเลขติดต่อ (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 4 การลงนามความตกลงพักรบบนเรือญี่ปุ่น นาโตรี ที่ไซ่งอน (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 4 คอบริษัทเคชานการกระทำของฝรั่งเศส (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 4 ข้อหาการที่ฝ่ายฝรั่งเศสละเมิดการสงบศึกไปยังคณะกรรมการไกล่เกลี่ยญี่ปุ่น (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 4 ฝ่ายฝรั่งเศสกล่าวหาว่าฝ่ายไทยละเมิดความตกลงว่าด้วยการพักรบที่ไคลงนามกันที่ไซ่งอน เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๔๔
- N.C. 3 3 4 โทรเลขติดต่อกับหัวหน้าคณะผู้แทนไทย (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 5 อินโดจีน เรื่อง ตั้งแต่ญี่ปุ่นรับเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ๒๔๔๔
- N.C. 3 3 5 รายงานจากหัวหน้าผู้มีอำนาจเต็มตอนพิจารณาร่างอนุสัญญา แฟ้ม ๑ (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 5 รายงานจากหัวหน้าผู้มีอำนาจเต็มตอนพิจารณาร่างอนุสัญญา แฟ้ม ๒ (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 5 การเจรจาทางระงับข้อพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ณ กรุงโตเกียว (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 5 แฟ้มโทรเลขที่มีไปมาระหว่างท่านนายกรัฐมนตรีกับนายวณิช ปานะนนท์ (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 5 แฟ้มโทรเลขที่มีไปมาระหว่างท่านนายกรัฐมนตรี กับนายวณิช ปานะนนท์ (๒๔๔๔)
- N.C. 3 3 5 แฟ้มโทรเลขที่มีไปมาระหว่างท่านนายกรัฐมนตรี กับนายวณิช ปานะนนท์ (๒๔๔๔)

- N.C. 3 8̇ 5 การเจรจาระงับข้อพิพาทก่อนลงนามอักษรย่อ แพ้ม ๑ (๒๕๕๔)
- N.C. 3 9̇ 5 โทรเลข หนังสือพิมพ์คัด เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย เบ็คเคิลิค (๒๕๕๔)
- N.C. 3 10̇ 5 เอกสารแสดงความชื่นชมยินดี เนื่องในการไกล่เกลี่ยที่กรุงโตเกียว (๒๕๕๔)
- N.C. 3 11̇ 5 แพ้มสำเนาเอกสาร แสดงความชื่นชมยินดีเนื่องในการไกล่เกลี่ยที่กรุงโตเกียว
- N.C. 3 1̇ 6 อุพุดตัญปุณเสนอขอให้ตั้งคณะกรรมการผสม เกี่ยวกับเรื่องเจริญทางไมตรีและอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียว
- N.C. 3 2̇ 6 รายงานของผู้แทนที่ไปประชุมที่กรุงโตเกียว
- N.C. 3 3̇ 6 การเจรจาทางระงับข้อพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ณ กรุงโตเกียว
- N.C. 3 4̇ 6 เจรจาระงับข้อพิพาท ณ โตเกียว
- N.C. 3 5̇ 6 โทรเลขติดต่อกัน โตตอบเกี่ยวกับการเจรจาอนุสัญญาสันติภาพ
- N.C. 3 6̇ 6 โทรเลขติดต่อกัน โตตอบเกี่ยวกับการเจรจาอนุสัญญาสันติภาพ
- N.C. 3 7̇ 6 โทรเลขติดต่อกัน โตตอบเกี่ยวกับการเจรจาอนุสัญญาสันติภาพ
- N.C. 3 8̇ 6 โทรเลขติดต่อกัน โตตอบเกี่ยวกับการเจรจาอนุสัญญาสันติภาพ
- N.C. 3 9̇ 6 โทรเลขติดต่อกัน โตตอบเกี่ยวกับการเจรจาอนุสัญญาสันติภาพ
- N.C. 3 10̇ 6 โทรเลขติดต่อกัน โตตอบเกี่ยวกับการเจรจาอนุสัญญาสันติภาพ
- N.C. 3 11̇ 6 เรื่องระหว่างสงครามมหาเอเชียบ
- N.C. 3 12̇ 6 โทรเลขแสดงความยินดีเนื่องในโอกาสที่ได้มีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสารอนุสัญญาสันติภาพและพิธีสาร ฯลฯ
- N.C. 3 13̇ 6 การแสดงความยินดี เนื่องในการลงนามอนุสัญญาสันติภาพ เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม (๒๕๕๔)
- N.C. 3 14̇ 6 อนุสัญญาสันติภาพก่อนแลกเปลี่ยนสัตยาบันสาร (๒๕๕๕)
- N.C. 3 15̇ 6 ๑. อนุสัญญาสันติภาพไทย - ฝรั่งเศส กับพิธีสารระหว่างไทย - ญี่ปุ่น
๒. พิธีสาร เกี่ยวกับการปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส (๒๕๕๗)

- N.C. 3₁₆ 6 ส่งสำเนาอนุสัญญาสันติภาพ และเอกสารเนื่องในการเจรจาระงับ
ข้อพิพาท ณ กรุงโตเกียว ๒๔๔๔
- N.C. 3₁₇ 6 อนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส (๒๔๔๔)
- N.C. 3₁₈ 6 อนุสัญญาสันติภาพ ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสตอนเสนาสภา
ผู้แทนราษฎร เพื่อความเห็นชอบพร้อมทั้งพิธีสารว่าด้วยหลักประกัน
ทางการเมืองระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น (๒๔๔๔)
- N.C. 3 7 7 รายงานจากหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย
- N.C. 3 2 7 รายงานของหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทยในคณะกรรมการปักปันไทย -
อินโดจีนฝรั่งเศส
- N.C. 3₂₅ 7 รายงานการปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส
(๒๔๔๖)
- N.C. 3₉₇ 7 สุนทรพจน์เปิดประชุมคณะกรรมการปักปัน (๒๔๔๕)
- N.C. 3₁₁₇ 7 ปาฐกถาเรื่องการปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีน (๒๔๔๕)
- N.C. 3 11 11 ฝรั่งเศส เรียกร้องคืนแดนคืน
- N.C. 3 2 11 ฝรั่งเศส เรียกร้องคืนแดนคืน
- N.C. 3 3 11 การโฆษณาและแก้อาชวกับแถลงการณ์ รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เผยแพร่
ทั่วไป
- N.C. 3 4 11 สถิติและข้อความต่าง ๆ ที่ขอจากส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อใช้ในการ
ดำเนินการกรณีพิพาท เรื่องคืนแดนและเหตุการณ์ฝ่ายแดนฝรั่งเศส
- N.C. 3 5 11 รายงานการประชุมของคณะผู้แทนฝ่ายไทย
- N.C. 3 6 11 เรื่อง การระงับกรณีระหว่างไทย - ฝรั่งเศส
- N.C. 3 6 11 การประชุมวางแผนสัมพันธ์ไมตรีกับอินโดจีนฝรั่งเศส
- N.C. 3 7 11 ทำที่และความสัมพันธ์ของอินโดจีนกับไทย เกี่ยวกับการตอบปฏิเสธ
ข้อแนะนำของคณะกรรมการประนอม
- N.C. 3 8 11 การติดต่อกันระหว่างคณะผู้แทนฝ่ายไทยกับกระทรวงการต่างประเทศ
แฟ้ม ๑

- N.C. 3₉ 11 การติดต่อระหว่างคณะผู้แทนฝ่ายไทยกับกระทรวงการต่างประเทศ
 เพิ่ม ๒
- N.C. 3₁₀ 11 กรณีพิพาทดินแดนและเหตุการณ์ชายแดน (ตอนที่เกี่ยวกับคณะมนตรี
 ความมั่นคง)
- N.C. 3₁₂ 11 ปัญหาฝรั่งเศส
- N.C. 3₁₃ 11 หนังสือมีไปมาไทย - ฝรั่งเศสต่อคณะกรรมการ
- N.C. 3₁₄ 11 อินโดจีนเหตุการณ์ชายแดน สรุปการดำเนินการตอนก่อนทำความ
 ตกลงระงับกรณี
- N.C. 3₁₅ 11 เอกสารเบื้องต้นของคณะผู้แทนเกี่ยวกับการประนอม
- N.C. 3₁₆ 11 สำเนาบันทึกคำแถลงการณ์ประชุมของตัวแทนเสนอต่อคณะกรรมการ
 ประนอม
- N.C. 3₂₄ 11 โทรเลขเกี่ยวกับการดำเนินการประนอม
- N.C. 3₂₅ 11 คำเนิการ เพิ่ม ๓ (๒๔๘๕)
- N.C. 3₂₆ 11 คำเนิการ เพิ่ม ๔ (๒๔๘๕)
- N.C. 3₂₇ 11 อินโดจีน คำเนิการเพิ่มที่ ๑ (๒๔๘๕)
- N.C. 3₂₈ 11 _____ ๒๒ (๒๔๘๕)
- N.C. 3₂₉ 11 รายงานการประชุมคณะกรรมการ เตรียมพิจารณาและรวบรวม
 เรื่องอันเกี่ยวกับปัญหาตามข้อ ๔ แห่งความตกลงระงับกรณีระหว่าง
 ประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส ครั้งที่ ๑ - ๗
- 2.12.3 แผนกสนธิสัญญา เรื่อง สัญญาสยาม - ฝรั่งเศส พ.ศ.๒๔๖๗-๒๔๖๘
- 2.12.4 สัญญากับฝรั่งเศส - นายพิมพ์ทองหามี่เดือน เจ้าหน้าที่จับได้
- 8.10.1 แม่น้ำสายและแม่น้ำรวกเปลี่ยนเส้นทางเดิน

เอกสารสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี

- สตร. สร.๑/๒๒ (๔ ปีค) การทำการศึกษาไม่ว่ากรณีใดๆ กับฝ่ายฝรั่งเศส อังกฤษและญี่ปุ่น
- สตร. ๒๑/๖๒ หนังสือพิมพ์ต่างประเทศลงข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกล่าวสุนทรพจน์ เรือรบญี่ปุ่นเข้ามากรุงเทพฯ
- สตร. ๑๔/๘๕ นักเรียนนายเรือญี่ปุ่นและเรือฝึกนักเรียนนายเรือ คณะสำรวจเศรษฐกิจญี่ปุ่นเข้ามาเยี่ยมประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๒
- สตร. ๑๖/๕๕ คณะสมาชิกพรรคการเมืองญี่ปุ่นเข้ามาเยี่ยม ประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๒
- สตร. ๓๒/๕๕ ประเทศญี่ปุ่นเชิญประชุม(รายรวม)
- สตร. ๕ ๑/๕๕ บันทึกของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ เรื่อง คณะพวกทำฝ่ายญี่ปุ่นคิดจะเข้ามาสำรวจ การปลูกฝ้ายในประเทศไทย
- สตร. ๕๑/๑๕๕ คณะทูตทหารไทยไปเยี่ยมกองทัพอินโดจีน
- สตร. ๖/๑๖๑ รายงานทูตและกงสุลกรุงโตเกียว
- สตร. ๕/๑๓๘ (ปี ๑) การเรียกร่องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส เรื่อง ขวัญของประชาชนทางภาคอีสาน เกี่ยวกับที่ ไทยจะทำสงครามกับอินโดจีน
- สตร. ๑/๒๑๖ การรับโอนดินแดนที่คืนจากอินโดจีนฝรั่งเศส
- สตร. ๑๔/๒๑๖ บิดพรมแดนบ้านอินโดจีน
- สตร. ๑๕/๒๑๖ รายงานเรื่องเครื่องบินฝรั่งเศสบินดำแนไทย (๒๔๘๕ - ๒๔๘๖)

สสร. ๓๕/๒๑๖

การเจรจาตกลงระงับข้อพิพาท หรืออนุสัญญา
สันติภาพระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส และ
พิธีสารระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น ว่าด้วยหลัก
ประกันและความเข้าใจกันทางการเมือง

รายงานประชุมรัฐมนตรี

ครั้งที่ ๕๒/๒๔๓๘ ๒๘ พ.ย. ๒๔๓๘
 ครั้งที่ ๕๓/๒๔๓๘ ๑๘ ธ.ค. ๒๔๓๘
 ครั้งที่ ๓๓/๒๔๔๑ ๓๐ ก.ย. ๒๔๔๑
 ครั้งที่ ๑๔/๒๔๔๒ ๑๒ มี.ย. ๒๔๔๒
 ครั้งที่ ๒๒/๒๔๔๒ สุกรีท ๓๐ มี.ย. ๒๔๔๒
 ครั้งที่ ๔๓/๒๔๔๒ ๒ ก.ย. ๒๔๔๒
 ครั้งที่ ๔๘/๒๔๔๒ สุกรีท ๘ ก.ย. ๒๔๔๒
 ครั้งที่ ๕๔/๒๔๔๒ ๒๕ ก.ย. ๒๔๔๒
 ครั้งที่ ๕๘/๒๕๔๒ ๑๓ ก.ค. ๒๕๔๒
 ครั้งที่ ๖๓/๒๕๔๒ ๘ พ.ย. ๒๕๔๒
 ครั้งที่ ๗๓/๒๕๔๒ ๓ ม.ค. ๒๕๔๒
 ครั้งที่ ๗๔/๒๕๔๒ ๑๐ ม.ค. ๒๕๔๒
 ครั้งที่ ๘๓/๒๕๔๒ ๑๓ มี.ค. ๒๕๔๒
 ครั้งที่ ๘๔/๒๕๔๒ ๒๐ มี.ค. ๒๕๔๒
 ครั้งที่ ๓/๒๕๔๓ ๒๖ เม.ย. ๒๕๔๓
 ครั้งที่ ๒๐/๒๕๔๓ ๗ ส.ค. ๒๕๔๓
 ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๓ พุท ๒๕ ก.ย. ๒๕๔๓
 ครั้งที่ ๒๘/๒๕๔๓ พุท ๘ ต.ค. ๒๕๔๓
 ครั้งที่ ๒/๒๕๔๔ พุท ๑๕ ม.ค. ๒๕๔๔
 ครั้งที่ ๕/๒๕๔๔ ๒๘ ม.ค. ๒๕๔๔
 ครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๔ ๒๖ ก.พ. ๒๕๔๔

รายงานประชุมรัฐมนตรี

ครั้งที่ ๒๔/๒๕๕๔ ๗ พ.ศ. ๒๕๕๔
 ครั้งที่ (พิเศษ) พุทธ ๒๖ พ.ย. ๒๕๕๔
 ครั้งที่ (พิเศษ) พุทธ ๓ ธ.ค. ๒๕๕๔
 ครั้งที่ (พิเศษ) จันทร ๔ ธ.ค. ๒๕๕๔
 ครั้งที่ (พิเศษ) ๑๑ ธ.ค. ๒๕๕๔
 ครั้งที่ (พิเศษ) พุทธ ๑๗ ธ.ค. ๒๕๕๔
 ครั้งที่ (พิเศษ) ๔/๒๕๕๕ อาทิ ๒๕ ม.ค. ๒๕๕๕

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๖/๒๕๕๓ ๑ ส.ค. ๒๕๕๓
 ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ (วิสามัญ) จันทร ๕ มี.ย. ๒๕๕๔
 ครั้งที่ ๒/๒๕๕๔ (วิสามัญ) ๓๐ มี.ย. ๒๕๕๔
 ครั้งที่ ๔/๒๕๕๖ ๑๒ ส.ค. ๒๕๕๖
 ครั้งที่ ๓/๒๕๕๗ (วิสามัญ) ๑ ส.ค. ๒๕๕๗
 ครั้งที่ ๔/๒๕๕๘ จันทร ๑๗ มี.ย. ๒๕๕๘
 ครั้งที่ ๖/๒๕๕๘ จันทร ๑๔ ต.ค. ๒๕๕๘
 ครั้งที่ ๗/๒๕๕๘ อังคาร ๑๕ ต.ค. ๒๕๕๘

ประชุมกฎหมายประจำศก ๒๕๕๔

เล่มที่ ๕๔ หน้า ๑๕๕

๒๕๕๔

เล่มที่ ๕๔ หน้า ๑๕๕๒, ๘๒๔, ๘๒๘

๒๕๕๕

เล่มที่ ๕๕ หน้า ๕๕๘

๒๕๕๘

เล่มที่ ๕๘ หน้า ๓๕๓ - ๓๕๔

เอกสารกองจดหมายเหตุแห่งชาติ

ร.๖น.๓๓.๑/๗๗ บรรทัดเรื่องสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับอินโดจีน
 ของฝรั่งเศส

ราชกิจจานุเบกษา

"สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี กล่าวทางวิทยุกระจายเสียงแก่ประชาชนชาวไทย
ทั้งมวลในโอกาสที่เกษียณอายุราชการแห่งงานเฉลิมฉลองวันชาติและสนธิสัญญา
๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ ๒๔ มิถุนายน
๒๔๘๒ หน้า ๘๑๑ - ๘๓๘

"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยวิธีนิยมใช้ชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ"
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖, ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒ หน้า ๘๑๐

"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยวิธีนิยมฉบับที่ ๓ เรื่อง การเรียกชื่อชาวไทย"
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖, ๗ สิงหาคม ๒๔๘๒ หน้า ๑๒๘๑

"ประกาศพระบรมราชโองการให้ปฏิบัติตามความเป็นกลาง พุทธศักราช ๒๔๘๒"
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ ภาค ๑ ตอนที่ ๒ ๕ กันยายน ๒๔๘๒
หน้า ๘๔๓ - ๘๔๔

"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยวิธีนิยมฉบับที่ ๔ เรื่องการเคารพธงชาติ
เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี" ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ ๕๖, ๘ กันยายน ๒๔๘๒ หน้า ๑๖๑๑ - ๑๖๑๒

"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับที่ ๕ เรื่องให้ชาวไทยพยายามใช้เครื่องอุปโภค
บริโภคที่มีกำเนิดหรือทำขึ้นในประเทศไทย" ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ ๕๖ ตอนที่ ๕๕, ๖ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ หน้า ๒๓๕๕ - ๒๓๖๐

"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยวิธีนิยมฉบับที่ ๑๐ เรื่องการแต่งกายของประชาชน
ชาวไทย" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๘ ตอนที่ ๓, ๒๑ มกราคม ๒๔๘๔
หน้า ๑๑๓

"พระบรมราชโองการ ใช้กฎอัยการศึกใน ๒๔ จังหวัดชายแดน" ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๕๕, ๓ มกราคม ๒๕๕๔ หน้า ๕๔ - ๕๖ ✓

"พิธีสารระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นว่าด้วยหลักประกันและความเข้าใจกัน
ทางการเมือง ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๕ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔ หน้า
หน้า ๕๕๕

"พระราชบัญญัติปกครองดินแดนที่ประเทศไทยได้คืนจากประเทศฝรั่งเศส พุทธศักราช
๒๕๕๔" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๕ ตอน ๔๕, ๒๒ กรกฎาคม
๒๕๕๔

"ประกาศพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ นายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม
เลื่อนยศขึ้นเป็น นายพลเอก นายพลเรือเอก และนายพลอากาศเอก"
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๕, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔

"พระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวดาร์บ พ.ศ. ๒๕๕๔" ราชกิจจานุเบกษา
แผนกกฎหมาย เล่ม ๕๕, ๑๑ กันยายน ๒๕๕๔

พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายบังคับในเขตท้องที่บางแห่งในดินแดนที่ประเทศไทย
ได้คืนจากประเทศฝรั่งเศส พุทธศักราช ๒๕๕๔" ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๕๕ ตอน ๔๕, ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๔ หน้า ๕๕๔ - ๕๕๖

"พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำและสิทธิของบุคคลซึ่งได้เกิดขึ้นและมีอยู่ก่อนในดินแดน
ที่ประเทศไทยได้คืนจากประเทศฝรั่งเศส พุทธศักราช ๒๕๕๔" ราชกิจจา
นุเบกษา เล่ม ๕๕ ตอน ๕๖, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ หน้า ๑๐๒๓ - ๑๐๒๖

"พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลจังหวัดลานช้าง ศาลจังหวัดนครจำปาศักดิ์
ศาลจังหวัดพิบูลสงคราม และศาลจังหวัดพระตะบอง พุทธศักราช ๒๕๕๔
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๕ ตอน ๕๖, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ หน้า ๑๐๒๗-
๑๐๒๘

"ความตกลงระงับกรณีระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส" ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๒๓ ตอน ๗๕ หน้า ๗, ๘ ธันวาคม ๒๔๔๕ (ฉบับพิเศษ)

"ประกาศพระบรมราชโองการ เรื่อง ยกเลิกประกาศใช้กติกาสัญญาพันธไมตรี
ระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น กับสนธิสัญญาและความตกลงอื่น ๆ
ที่ต่อเนื่องกัน" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๒ ตอน ๕๑, ๑๘ กันยายน
๒๔๔๘ หน้า ๕๕๐ - ๕๕๒

"ประกาศพระบรมราชโองการ เรื่อง ยกเลิกประกาศใช้สนธิสัญญาระหว่าง
ประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นว่าด้วยการจำเรือพันธไมตรีและต่างเคอพ
บูรณาภาพอาณาเขตต์แห่งกันและกัน และการประกาศใช้พิธีสารระหว่าง
ประเทศไทยกับญี่ปุ่นว่าด้วยหลักประกัน และความเข้าใจกันทางการเมือง
และความตกลงอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นการเมือง" ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๖๒ ตอน ๕๕, ๒ ตุลาคม ๒๔๔๘ หน้า ๕๘๑ - ๕๘๓

หนังสือพิมพ์รายวัน

ศรีกรุง (๓ เมษายน ๒๔๔๐)

ศรีกรุง (๔ เมษายน ๒๔๔๐)

ศรีกรุง (๕ เมษายน ๒๔๔๐)

ศรีกรุง (๑๗ เมษายน ๒๔๔๐)

ศรีกรุง (๒๐ เมษายน ๒๔๔๐)

ศรีกรุง (๒๕ เมษายน ๒๔๔๐)

ศรีกรุง (๒๗ กันยายน ๒๔๔๓)

ไทยเอกราช (๑๘ ตุลาคม ๒๔๔๓)

ไทยสมิต (๕ ตุลาคม ๒๔๔๓)

นิกร (จันทร์ที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๓)

ประชาชาติ (๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๓)

สุภาพบุรุษ (๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๓)

วิทยานิพนธ์

กาเบรียล โมเรล "ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับกรุงสยาม" ดวงเพ็ญ พันธุ์หงส์ (แปล) กรมศิลปากร ๒๕๑๖.

จิราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ "วิกฤตการสยาม ร.ศ. ๑๑๒" วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยวิชาการศึกษา (ประสานมิตร) ๒๕๑๖.

ชูเกียรติ บัณฑิตวงศ์ "การดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น" วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยทางการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๑๗.

ถนอม อานามวัฒน์ "ความสัมพันธ์ระหว่างไทย เขมร และญวนในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น" วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยวิชาการศึกษา (ประสานมิตร) ๒๕๑๘.

ธิดา จาคูประยูร "บทบาทของไทยเกี่ยวกับเขมรในรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔" วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาประวัติศาสตร์ ๒๕๑๐.

นิธิ เอี้ยวศรีวงศ์ "การปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. ๒๔๓๑" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย แผนกภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๘.

ปอ ธัชชัย "การวิเคราะห์กระบวนการกำหนดนโยบายของไทยในภาวะสงครามระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๕" วิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๑๖.

ไมตรี จุลจุลย์ "ประเทศไทยกับสหประชาชาติ" วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท ภาค ๒
 ทางการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๐๕.

สวรรค์ สุวรรณโชติ "ประเทศไทยกับปัญหาเมืองจันทบุรี และตราด ที่ฝรั่งเศสยึด
 ครองระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๔๕" วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๑๕.

อุบล จิระสวัสดิ์ "สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยใน
 ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒" วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนก
 ประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๗.

Flood, Thodeus E. "Japan's Relations With Thailand: 1928 -
 1941" (Unpublished Ph.D. Disertation, University of
 Washington,) 1969.

Pensri Duke, "Les Relations Entre la France et la Thaillande
 (Siam) au xixe. Siecle D'Après Les Achives Des Affaires
 Etrangères. Bangkok : Chalermnit, 1962.

หนังสือภาษาไทย

กรมโคสนาการ: การบังคับเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส
 ๒๔๘๕.

กรมโฆษณาการ: การเสียดินแดนแก่ฝรั่งเศส ๒๔๘๓.
ไทยเรียกร้องความยุติธรรม ๒๔๘๔.

กรมศิลปากร. จดหมายเหตุ ร.ศ. ๑๑๒ ทัศนะในงานพระราชทานเพลิงศพ
เสวกตรี พระอภิรักษ์อัมพรสถาน (เด็ก เสมรสุนทร)
ณ สุสานวัดกมฤกษ์ตรีวิหาราม ๒๔๘๓.

_____ . พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๘ พ.ศ. ๒๓๕๔-๒๔๑๑
(ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์) พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทาน
เพลิงศพ คุณหญิงธรรมสารเนติ (อบ บุนนาค) ณ วัดประยูรวงศาวาส
๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗.

_____ . เหตุสงครามระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และจดหมายเหตุฝรั่งเศสยึด
เมืองจันทบุรี (พ.ศ. ๒๔๓๖ - ๒๔๔๗) กรมสรรพากรพิมพ์แจกใน
การทอดกฐินพระราชทาน ณ วัดน้ำพระเมรุ จังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา
๒๔๘๓ .

กรมยุทธการทหารบก. การจัดหมู่ในสงครามอินโดจีนและมหาเอเซียบูรพา ๒๔๘๓-
๒๔๘๕ ๒๕๑๐.

กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, กระทรวงการต่างประเทศ. สนธิสัญญาและความตกลง
ทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ
(ชุดประมวลสนธิสัญญา) เล่ม ๑, ๒ ๒๕๑๑, ๒๕๑๒ .

กระทรวงกลาโหม. ทัศนะวันสถาปนากระทรวงกลาโหมครบรอบ ๒๒ ปี
(๕ เมษายน ๒๔๓๐ - ๒๔๕๒) เมษายน ๒๔๕๒ .

กองโฆษณาการงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๔. ประเทศไทยกับการไถ่ดินแดน
คืน ๒๔๘๔ .

ควง อภัยวงศ์. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตรีควง อภัยวงศ์ พิมพ์
แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตรีควง อภัยวงศ์ ณ เมรุหน้า
พลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ๒๕๑๑.

จรรยา สุภาพ. ทฤษฎีการเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๔.

แซน ปัจจุบันท์ และสวัสดิ์ จันทน์. กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และ การรบที่ปากน้ำเจ้าพระยาสมัย ร.ศ. ๑๑๒ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ ๒๕๑๐.

กีเรก ชัยนาม. การทูต พระนคร : ประเสริฐอักษร ๒๔๙๐.

_____ . เขตต์แดนของวี กรมโฆษณาการ ๒๔๘๓.

_____ . ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ พิมพ์ครั้งที่ ๒ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ๒๕๑๑.

_____ . ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง พระนคร : แพร่พิทยา ๒๕๐๙.

คำจรรยาภาพ (สมเด็จพระนเรศวรมหาราช). เรื่องคดีของฝรั่งเข้ามาเมืองไทย
(มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถ่ายเอกสารคัดลอกมาจาก หนังสืออนุสรณ์
นางประพัฒน์กรณี) ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ทรงศรี อัจจอรณ. การแก้ไขสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับประเทศ
มหาอำนาจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สำนักพิมพ์
สมาคมสังคมศาสตร์, ๒๕๐๖.

ไถยน้อย (นามแฝง). ประชาธิปไตย ๔๒ ปี พระนคร : แพร่พิทยา ๒๕๐๗.

เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. ประวัติศาสตร์อีสาน (๒ เล่ม) สมาคมสังคมศาสตร์ ๒๕๑๕.

ถกล เรื่องคู่ช (รวบรวม). เอกสาร ร.ศ. ๑๑๒ ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และปี
ที่พิมพ์

ถนอม อานามวัฒน์และคณะ. ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงสิ้นอยุธยา
ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๑๘.

ชววิช เวชประสิทธิ์, บันทึกเหตุการณ์ไทยเรียกร้องคืนแดน พ.ศ. ๒๔๘๓

วิชานานุกูล ๒๔๘๓.

นราธิปพงศ์ประพันธ์ (พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า), ประวัติการทูตของไทย
พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้าคิลาภฤทธิ กฤดากร
ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ๒๕๐๑.

เนตร เขมะโยธิน, ชีวิตนายพลและงานไต่คนของพันเอกโยธิน (๓ เล่ม) พิมพ์
ครั้งที่ ๒ พระนคร : เกษมบรรณกิจ ๒๕๑๐.

ประทีป คล่องตรวจโรค, ๕๐ ปีของข้าพเจ้า อินเตอร์เนชันแนล บิสซิเนสทีเวล
ลอปเมนต์ จำกัด ๒๕๑๓.

ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (๒๔๗๕ - ๒๕๑๗) พิมพ์
ครั้งที่ ๒ กทม. ๒๕๑๗.

แผนกวิชาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
รวมบทความความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ๒๕๑๕.

รอง ศยามานนท์, คำเนิร เขษะกุล และวิลาสวงค์ นพรัตน์, ประวัติศาสตร์ไทย
สมัยกรุงศรีอยุธยา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๕.

ลาวัญย์ โชคามะระ, เล่าเรื่องของไทย พระนคร : คลังวิทยา ๒๕๐๘.

วิจิตรมาตรา (ขุน), หลักไทย พระนคร : รวมสาส์น ๒๕๑๘.

วิจิตรวาทการ (พันเอก หลวง), วิจิตรอนุสรณ์ คณะรัฐมนตรีพิมพ์เป็นที่ระลึกในงาน
พระราชทานเพลิงศพ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ ณ เมรุหน้าพลับพลา
อิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ๒๕๐๕.

- สงข สุริยินทร์. ประวัตินายกรัฐมนตรี พระนคร : ประจักษ์วิทยา ๒๕๑๔.
 สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย. เบื้องแรกประชาธิปไตย : บันทึกความทรงจำ
ของผู้อยู่ในเหตุการณ์สมัย พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๐๐, ๒๕๑๖.
- สมชัย อนุমানราชชน. การทูตของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์
 ๒๕๐๕.
- สังข์ พิชโนชัย. ความนึกในกรุงชิง พระนคร : หนังสือพิมพ์เสถียรภาพ ๒๔๘๘.
- สัญญา ยมสมิต. ไทยกู้เกียรติศักดิ์ พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวง
 วิชิตสมรรถการ (รัตน ยมสมิต) ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม ๒๔๘๔.
- สิทธิสยามการ (หลวง). สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับต่างประเทศ
 พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงสิทธิสยามการ
 ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ๒๕๐๖.
- สิริ เปรมจิตต์. ประวัติรัฐธรรมนูญไทย ฉบับแรก พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง ฉบับปัจจุบัน
 พระนคร : ประจักษ์วิทยา ๒๕๑๕.
- _____ . ผลงานของปรีดีพูนทรัพย์ พระนคร : ประจักษ์การพิมพ์, ๒๕๑๖.
- สุรศักดิ์มนตรี (จอมพลเจ้าพระยา). ประวัติการณ์ของเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี
 โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๐๕.
- แสงไสม เกษมศรี (ม.ร.ว.). ประวัติศาสตร์สากลยุคปัจจุบัน คณะอักษรศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๕.
- แสงไสม เกษมศรี (ม.ร.ว.) และ วิมล พงศ์พิพัฒน์. ประวัติศาสตร์สมัยกรุงรัตน
โกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๓ (พ.ศ. ๒๓๒๕ - ๒๓๕๔) สำนัก
 ทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๕.

อ. พิบูลสงคราม จอมพล ป.พิบูลสงคราม (๓ เล่ม) ศูนย์การพิมพ์ ๒๕๑๘-๒๕๑๙

บทความ

กนต์ธีร์ ศุภมงคล. "เรื่องประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ" สรวจรรมย์
(๑๐ กุมภาพันธ์) ๒๔๙๕.

กนต์ธีร์ ศุภมงคล. "แม่น้ำโขงในฐานะที่เป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและ
ประเทศอินโดจีนฝรั่งเศส" นิตินิติน แผนกสามัญ ปีที่ ๑๔ เล่ม ๕ -
เล่ม ๕ (สิงหาคม - ธันวาคม) ๒๔๘๔.

ทวี ตะเวทีกุล. "เมื่อไทยเรียกร่องดินแดน" นิตินิติน แผนกสามัญ ปีที่ ๑๔
เล่ม ๔ (กรกฎาคม) ๒๔๘๔.

ทวี มุณยะเกตุ. "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยระหว่าง
สงคราม" เบื้องแรกประชาธิปไตย : บันทึกความทรงจำของผู้อยู่ใน
เหตุการณ์สมัย พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๐๐ สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย
๒๕๑๖.

นราธิปพงศ์ประพันธ์ (พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่น). "อนุสัญญาสันติภาพ
พ.ศ. ๒๔๘๔" สรวจรรมย์ (๑๐ กุมภาพันธ์) ๒๕๑๖.

นัย นพคุณ (ร.อ.). "เรือรบสงขลาพบกับเรือลามอตต์ ปีเกต์" นาวิกศาสตร์
ปีที่ ๔๒ เล่ม ๑๑ (พฤศจิกายน) ๒๕๐๒.

นิธิโออะกะ, ฮิเคะโออะ. "ประวัติศาสตร์ระหว่างญี่ปุ่นและไทยตามลำดับเหตุการณ์"
วิลาสวงค์ นพรัตน์ (แปล) แถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสาร และ
โบราณคดี ปีที่ ๔ เล่ม ๑ (มกราคม) ๒๕๑๓.

ประยูร ภมรมนตรี (พลโท). "ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า" ฟ้าเมืองไทย ปีที่ ๖
ฉบับ ๒๔๑ (๘ สิงหาคม) ๒๕๑๗.

เพ็ญศรี คุ้ม. "การฟื้นฟูทางพระราชไมตรีและสัมพันธภาพทางการทูตระหว่างไทย
และประเทศฝรั่งเศส ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พ.ศ. ๒๓๘๘ - ๒๔๑๐" แถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสาร และโบราณคดี
ปีที่ ๗ เล่ม ๓ (กันยายน) ๒๕๑๖.

รอง ศยามานนท์ และคณะอนุกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย. "ความสัมพันธ์
ไทย - ลาว" แถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสาร และโบราณคดี ปีที่ ๒
เล่ม ๑ - ๓ (มกราคม - ธันวาคม) ๒๕๑๗.

วิกรม คุ้มไฟโรจน์. "ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของเส้นกันเขตแดนในลำน่านโขง"
สรุปรวม (๑๐ กุมภาพันธ์) ๒๕๑๘.

ศิริ กระจายเนตร์ (พลเรือตรี). "การรบที่เกาะช้าง" นาวิกศาสตร์ ปีที่ ๘๒
เล่ม ๑๑ (พฤศจิกายน) ๒๕๐๒.

บทความภาษาอังกฤษ

Colgrove, Kenneth. "New Order In East Asia" The Far Eastern Quarterly. vol. 1. no. 1, November, 1941.

Darling, Frank C. "British and American Influence in Post-War Thailand" Journal of Southeast Asian History. Vol. 4 no. 1, March, 1963.

Flood, Thadeus, "1940 Franco - Thai Border Dispute and Phibuun Songkhraam's Commitment to Japan" Journal of Southeast Asian History. Vol. 10 no. 2, September, 1969.

Hirshfield, Claire. "The Struggle for the Mekong Banks" Journal of Southeast Asian History. Vol. 11 no. 1, March, 1968.

Martin, James V. "Thai-American Relations in World War 2" Journal of Asian Studies August, 1963.

หนังสือภาษาอังกฤษ

- Beasley, W.G. The Modern History of Japan. London: Weidenfeld and Nicolson, 1966.
- Beckmann, George M. The Modernization of China and Japan. New York: Harper & Row, 1962.
- Cady, John F. The Roots of French Imperialism in Eastern Asia. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1954.
- Clycle, Paul Hibbert. The Far East: A History of the Impact of the West on Eastern Asia. New York: Prentice - Hall, 1948.
- Crosby, Joiah (Sir). Siam: The Crossroad. London: Hallis & Later, 1945.
- Darling, Frank C. Thailand and the United States. Washington D.C: Public Affairs Press, 1965.
- DeGaulle, Charles. The War Memoirs of Charles de Gaulle. Vol. I "The Call to Honour 1940-1942" Translated from the French by Jonathan Griffin, Simon and Schiester New York, 1955.
- Encyclopaedia Britannica Ltd., Encyclopaedia Britannica Vol. 16, 1968 "Nationalism"
- Encyclopaedia Britannica Ltd., Encyclopaedia Britannica Vol. 23, 1963 "World War 2"
- Fall, Bernard B. Street Without Joy. London: Pall - Mall, 1964.
- Feis, Herbert. The Road to Pearl Harbour: The Comming of the United States and Japan. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1950.
- Fifield, Russell H. The Diplomacy of Southeast Asia 1945 - 1958. New York: Harper & Brothers, 1958.
- Hall, D.G.E. A History of Southeast Asia. 2 ed. London: Macmillan, 1966.
- Hull, Cordell. The Memoirs of Cordell Hull (2 Vol.) New York: McMillan, 1948.

Insor, D. Thailand: A Political Social and Economic Analysis. London: George Allen and Unwin Ltd., 1963.

Jones, F.C. Japan's New Order in East Asia. London: Oxford University Press. 1954.

Langer, William L. and Gleason, S. Everett. The Undeclared War 1940 - 1941. New York: Harper and Brothers, 1953.

Mowat, C.L. (edt.) The New Cambridge Modern History. Vol. 12 (The Shifting Balance of World Force 1898 - 1945) London: Cambridge University Press, 1968.

Neuchterlein, D.E. Thailand and the Struggle for Southeast Asia. Ithaca New York: Cornell University Press, 1967.

Reischauer, Edwin O. Japan: Past and Present. New York: Knoff, 1956.

Rong Syamananda, A History of Thailand. 2ed. Chulalongkorn University Press, 1973.

Rosinger, Lawrence K. and Associates. The States of Asia: A Contemporary Survey. New York: Alfred a. Knoff, 1953.

Sayre, Francis Bowes, The Glad Adventure. New York, 1957

Selingman, Edwin and Johnson, Alwin (edts.) "Nationalism" Encyclopaedia of the Social Science. Vol. 2 New York: Macmillan, 1935.

Sivaram, M. Mekong Clash and Far East Crisis. Bangkok, The Thai Commercial Press, (n. d.)

Sivaram, M. The New Siam in the Making, Bangkok, Stationers Printing Press, 1936.

Skinner, William G. Chinese Society in Thailand. Ithaca, Cornell University Press, 1962.

Stunberg, David Joel (edt.) In Search Southeast Asia: A Modern History. New York: Praeger Publisher, 1971.

ภาคผนวก

- ก. รายงานนายกรัฐมนตรีในช่วงที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์
- ข. กติกาสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส
 กติกาสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างประเทศไทย กับ สหราชอาณาจักรแห่ง
 บริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ
 สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทย กับ ประเทศญี่ปุ่น ว่าด้วยการจำเวียสัมพันธไมตรี
 และต่างเคารพบูรณาอาณาเขตแห่งกันและกัน
- ค. อนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส
 พิธีสารระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ว่าด้วยหลักประกันและความเข้าใจ
 กันในทางการเมือง
- ง. ความตกลงระงับกรณี ระหว่าง ประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส และ
 พิธีสารว่าด้วยการถอนตัวออกไป และ การโอนอาณาเขต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผนวก ก

รายนามข้าราชการในช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

- ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๔๘๗
- ๘ เมษายน ๒๔๙๑ - ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

นายควง อภัยวงศ์

- ๑ สิงหาคม ๒๔๘๗ - ๓๐ สิงหาคม ๒๔๘๘
- ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ - ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๙
- ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ - ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑
- ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ - ๗ เมษายน ๒๔๙๑

นายทวี บุญยเกษตร

- ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ - ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘

ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

- ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ - ๓๐ มกราคม ๒๔๘๙

นายปรึคค์ พนมยงค์

- ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๙ - ๘ มิถุนายน ๒๔๘๙
- ๘ มิถุนายน ๒๔๘๙ - ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๙

พลเรือตรี วัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์

๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๙ - ๒๙ มกราคม ๒๕๕๐

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ - ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผนวก ข.
 กติกาสัญญาไมตรีกรรมกัน
 ระหว่าง
 ประเทศไทย กับ สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

และประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส

มีความประสงค์ที่จะจัดประกันสันติภาพ และตระหนักว่า เป็นอันชอบด้วย
 ประโยชน์แห่งอัครภาคี. ผู้ทำสัญญาทั้งสองฝ่ายที่จะยังความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 ทั้งสองให้ดีขึ้นและเจริญขึ้น

คำนึงถึงข้อมั่นสัญญาระหว่างประเทศที่ได้รับรองไว้แต่ก่อน ซึ่งแถลงว่า
 ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเจริญความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันในด้านสันติภาพ และไม่
 ขัดกับสนธิสัญญานี้

มีความประสงค์ที่จะยืนยัน และเท่าที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกันและ
 กัน จะกำหนดความในกติกาสัญญาทั่วไป เพื่อสละสงครามฉบับที่ ๒๗ สิงหาคม ค.ศ.
 ๑๙๒๘ ให้แม่นยำ

จึงได้ตกลงทำสนธิสัญญาเพื่อการนี้ และได้ตั้งผู้มีอำนาจเต็ม คือ

ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

ฯพณฯ นายพลตรีหลวงพิบูลสงคราม มหาอำมาตย์เอก นายกรัฐมนตรี และ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ฝ่ายประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ฯพณฯ มองซิเออร์ ป.ป. เลปิสสิเออร์ ออฟฟิสิเออร์ แห่งเลจ็องดอนเนอรั

อัครราชทูตของรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐ ณ กรุงเพา

ผู้ซึ่ง เมื่อแลกเปลี่ยนหนังสือมอบอำนาจ อันรับรองว่าเป็นไปตามแบบที่
 และถูกต้องแล้ว ได้ทำความตกลงกันในบทต่อไปนี้

ข้อ ๑

อัครภาคีผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายรับรองว่า จะไม่หันเข้ากระทำการสงครามหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการใช้กำลังหรือรุกรานต่ออีกฝ่ายหนึ่งในกรณีใด ๆ เลย ไม่ว่าโดยลำพัง หรือโดยร่วมกับอาณาภพภายนอกประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศก็ตาม และจะเคารพคอบูรณภาพแห่งอาณาเขตของภาคีผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๒

ถ้าอัครภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถูกอาณาภพภายนอก ประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศ กระทำการอันเป็นการสงครามหรือรุกราน อัครภาคีผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งรับรองว่า จะไม่ให้ความช่วยเหลือทางตรงหรือทางอ้อมแก่ผู้รุกราน จะเป็นประเทศเดียวหรือหลายประเทศก็ตาม ตลอดเวลาที่ใช้สนธิสัญญานี้

ถ้าอัครภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำการ อันเป็นสงครามหรือรุกรานต่ออาณาภพภายนอก อัครภาคีผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสนธิสัญญานี้ทันที โดยไม่ต้องบอกล่วงหน้าก็ได้

ข้อ ๓

ข้อมั่นสัญญาที่ระบุไว้ในข้อ ๑ และข้อ ๒ นั้น จะจำกัดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิทธิและข้อผูกพัน อันมีขึ้นสำหรับอัครภาคีผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่าย เนื่องจากความตกลง ซึ่งตนได้ทำไว้ก่อนเริ่มใช้สนธิสัญญานี้ ไม่ได้เลย ทั้งนี้ ภาคีแต่ละฝ่ายแถลงไว้ในต้นค้ำยันว่า ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งความตกลงใด ๆ ซึ่งมีผลผูกพันให้ตนเข้ามีส่วนร่วมในการกระทำอันเป็นสงครามหรือรุกราน ซึ่งรัฐภายนอกเป็นผู้กระทำคือภาคีอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๔

บทสนธิสัญญานี้ไม่ให้ถือว่ากระทบต่อสิทธิและข้อผูกพัน ซึ่งอัครภาคีผู้ทำสัญญามีอยู่ตามกติกาแห่งสันนิบาตชาติ

ข้อ ๕

อัครภาคีผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายรับรองว่า จะเคารพต่ออธิปไตย หรืออาณา
ซึ่งภาคีผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีอยู่เหนืออาณาเขตของฝ่ายนั้นทุกประการ และจะไม่
แทรกแซงในการภายในแห่งอาณาเขตที่กล่าวนั้นแต่อย่างใด และจะเว้นการกระทำ
ใด ๆ อันนำไปในทางก่อให้เกิดหรือช่วยปลุกปั่น การเผยแพร่ หรือการพยายามแทรก
แซงใด ๆ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะเสื่อมบุรณภาพแห่งอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือ
เปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองโดยใช้กำลังบังคับในอาณาเขตของฝ่ายนั้นทั้งหมดหรือแต่บาง
บางส่วน

ข้อ ๖

สนธิสัญญานี้ ซึ่งให้ใช้ด้วยภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศสเป็นหลักฐานได้เท่า
เทียมกันนั้น จะได้รับสัตยาบันและจะได้แลกเปลี่ยนสัตยาบัน ณ กรุงเพทฯ โดยเร็ว
ที่สุดที่จะเป็นไปได้ 'สนธิสัญญานี้ให้เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่แลกเปลี่ยนสัตยาบันเป็นต้นไป และ
ให้คงใช้อยู่ต่อไปจนกว่าจะพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่อัครภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่าย
หนึ่งจะได้แจ้งเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่งในอันจะเลิกสนธิสัญญา การแจ้งความที่ว่านี้ ไม่
ให้กระทำในกรณีใด ๆ ก่อนสิ้นกำหนดห้าปี นับแต่วันเริ่มใช้สนธิสัญญานี้

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มได้ลงนามและประทับตราสนธิสัญญานี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำคู่กันเป็นสองฉบับ ณ กรุงเพทฯ เมื่อวันที่สิบสอง เดือนที่สาม
พุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบสาม ตรงกับวันที่สิบสอง เดือนมิถุนายน คริสต์ศักราช
พันเก้าร้อยสี่สิบ

(ลงนามและประทับตรา) พินูลสงคราม

(ลงนามและประทับตรา) Paul Lévisier

(คำแปล)

กระทรวงการต่างประเทศ
กรุงเทพฯ วันที่ ๑๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๕๐

ลิบ

ท่านอัครราชทูต

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลง ซึ่งเราได้กระทำกันนั้นมาอย่าง ավառ ตามข้อ
กำหนด ดังต่อไปนี้

โดยคำนึงถึงสัมพันธไมตรีที่มีมาโดยมาสุกเป็นเวลายาวนาน ระหว่าง
ประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส และโดยที่ต่างฝ่ายมีความปรารถนาที่จะรักษาสัมพันธ-
ภาพนั้นไว้ให้ทรงอยู่ในความแจ่มใส ซึ่งมีวันเสื่อมคลาย รัฐบาลทั้งสองจึงตกลงกันจะ
ระงับบรรดาข้อยุ่งยากในทางปกครองที่ยังมีอยู่ระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนนั้นด้วย
เจตนารมณ์แห่งมิตรภาพอันดี เพื่อที่จะให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองนี้ตั้งอยู่
ในฐานะที่ต่างฝ่ายต่างไว้วางใจและร่วมมือกันทุกประการ

เพื่อการนี้ รัฐบาลทั้งสองได้มีมติว่า จะแก้ปัญหาข้อยุ่งยากเรื่องแม่น้ำโขง
โดยให้เส้นเขตแดนในลำน้ำนี้ต้องเป็นไปตามร่องน้ำที่ไทยจะเดินเรือได้สะดวกทุกฤดูกาล
ฉะนั้นอาณาเขตใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นรูปใดก็ตาม ซึ่งอยู่ข้างขวาแห่งเส้นเขตแดนนี้ ย่อม
เป็นอาณาเขตไทย และอาณาเขตใด ๆ ที่อยู่ข้างซ้ายแห่งเส้นเขตแดนนั้น ย่อมเป็น
อาณาเขตฝรั่งเศสทั้งคู่

เพื่อกำหนดเส้นเขตแดนนี้ รัฐบาลทั้งสองจะได้แต่งตั้งผู้แทนซึ่งจะได้รับมอบ
อำนาจอันถูกต้อง และความตกลงระหว่างผู้แทนที่ว่านี้ให้ใช้ได้ภายในกำหนดหนึ่งปี นับ
แต่วันแลกเปลี่ยนหนังสือนี้เป็นต้นไป

อนึ่ง เป็นที่เข้าใจกันว่า คณะผู้แทนฝรั่งเศสซึ่งจะอยู่ในความอำนวยการของ
บุคคลผู้ใหญ่ชั้นเอกอัครราชทูตนั้น จะได้อำนาจทำการเจรจาบรรดาปัญหาในทาง
ปกครองอื่น ๆ ที่ค้างอยู่ด้วย

อย่างไรก็ดี เป็นที่กำหนดแน่นอนไว้ตั้งแต่บัดนี้ว่า ปัญหาเหล่านี้ไม่ติดพันอยู่กับปัญหาซึ่งเรียกว่าเรื่องแม่น้ำโขงที่จะต้องกำหนดเส้นเขตแดนในลำแม่น้ำโขง อันคุณประโยชน์ที่จะได้ในเรื่องนั้น เป็นที่กำหนดแน่นอนไว้อีกครั้งหนึ่งว่า จะเป็นอันได้มาแต่เมื่อลงนามและสัตยาบันถกเถียงกันไม่รุกรานกันเป็นต้นไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่านอัครราชทูต

(ลงนาม) พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

าพณา

มองสิเออร์ ป.ป. เลบีสซีเออร์

อัครราชทูตแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส

กรุงเทพฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(คำแปล)

สถานทูตฝรั่งเศส
ประจำประเทศไทย
ที่ ๗๓/๕๐/ก.

สาธารณรัฐฝรั่งเศส
กรุงเทพฯ วันที่ ๑๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๕๐

ลี้

ท่านนายกรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลง ซึ่งเราได้กระทำกันนั้นมายัง าทณ ตามข้อ
กำหนดดังต่อไปนี้

โดยคำนึงถึงสัมพันธไมตรีที่มีมาโดยมาสุกเป็นเวลายาวนาน ระหว่างประเทศ
ฝรั่งเศสกับประเทศไทย และโดยที่ต่างฝ่ายต่างมีความปรารถนาที่จะรักษาสัมพันธภาพ
นั้นไว้ให้ทรงอยู่ในความแจ่มใส ซึ่งมีวันเสื่อมคลาย รัฐบาลทั้งสองจึงตกลงกันจะระงับ
บรรดาข้อยุ่งยากในทางปกครองที่ยังมีอยู่ระหว่างอินโดจีนกับประเทศไทยนั้นด้วยเจตนารมณ์
แห่งมิตรภาพอันดี เพื่อที่จะให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองนี้ตั้งอยู่ในฐานะที่ต่าง
ฝ่ายต่างไว้วางใจและร่วมมือกันทุกประการ

เพื่อการนี้ รัฐบาลทั้งสองได้มีมติว่า จะแก้ปัญหาข้อยุ่งยากเรื่องแม่น้ำโขง
โดยให้เส้นเขตแดนในลำแม่น้ำดังกล่าวเป็นไปตามร่องน้ำที่ไทยเคยเรือได้สะดวกทุกฤดูกาล
ขณะนั้นอาณาเขตใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นรูปใดก็ตาม ซึ่งอยู่ข้างขวาแห่งเส้นเขตแดนนี้ ย่อม
เป็นอาณาเขตไทย และอาณาเขตใด ๆ ที่อยู่ข้างซ้ายแห่งเส้นเขตแดนนี้ ย่อมเป็นอาณา-
เขตฝรั่งเศสทุกประการ

เพื่อกำหนดเส้นเขตแดนนี้ รัฐบาลทั้งสองจะได้แต่งตั้งผู้แทน ซึ่งจะได้รับมอบ
อำนาจอันถูกต้อง และความตกลงระหว่างผู้แทนที่ว่านี้ ให้ใช้ได้ภายในกำหนดหนึ่งปี นับ
แต่วันแลกเปลี่ยนหนังสือนี้เป็นต้นไป

อนึ่ง เป็นที่เข้าใจกันว่า คณะผู้แทนฝรั่งเศสซึ่งจะอยู่ในความอำนวยการของบุคคล
ผู้ใหญ่ชั้นเอกอัครราชทูตนั้น จะได้อำนาจทำการเจรจาบรรดาปัญหาในทางปกครองอื่นๆ
ที่ค้างค้างอยู่ด้วย

อย่างไรก็ดี เป็นที่กำหนดแน่นอนไว้ตั้งแต่บัดนี้ว่า ปัญหาเหล่านี้ไม่ติดพันอยู่กับปัญหาซึ่งเรียกว่า เรื่องแม่น้ำโขงที่จะต้องกำหนดเส้นเขตแดนในลำแม่น้ำโขง อันคุณประโยชน์ที่จะได้ในเรื่องนั้น เป็นที่กำหนดแน่นอนไว้อีกครั้งหนึ่งว่า จะเป็นอันได้มาซึ่งเมื่อลงนามและสัตยาบันกติกาสัญญาไม่รุกรานกันเป็นต้นไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่านนายกรัฐมนตรี

(ลงนาม) ปอล เลบีสซีเออร์

พณฯ นายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

กรุงเทพฯ

กติกาสัญญาไม่รุกรานกัน

ระหว่าง

ประเทศไทย กับ สหราชอาณาจักรแห่งบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ

สมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย และสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่ ไอร์แลนด์ และอาณาจักรบริติชอันพ้นทะเลทั้งหลาย พระจักรพรรดิแห่งอินเดีย (ต่อไปจะได้อ้างถึงพระองค์ว่า สมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์และพระจักรพรรดิ) มีพระราชประสงค์ที่จะจัดประกันสันติภาพและทรงตระหนักว่า เป็นอันชอบด้วยประโยชน์แห่งอำภาศัญญาทั้งสองฝ่ายที่จะยังความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองให้ดีขึ้น และเจริญขึ้น

ทรงคำนึงถึงข้อมั่นสัญญาระหว่างประเทศที่ได้ทรงรับรองไว้แต่ก่อน ซึ่งทรงแถลงว่าไม่เป็นอุปสรรคต่อการเจริญความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันในทางสันติภาพ และไม่ขัดกับสนธิสัญญานี้

จึงได้ทรงตกลงทำสนธิสัญญาเพื่อถาวรนี้ และได้ทรงตั้งผู้มีอำนาจเต็ม คือ ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

นายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงต่างประเทศของพระองค์

ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่ ไอร์แลนด์
และอาณาจักรบริติชอันพันทะเลทั้งหลาย พระจักรพรรดิแห่งอินเดีย

สำหรับสหราชอาณาจักรแห่งบริเตนใหญ่ และไอร์แลนด์เหนือ

เซอร์ โจเซฟ เค.บี.อี., ซี.ไอ.อี. อัครราชทูตของพระองค์ ณ

กรุงเทพฯ

ผู้ซึ่ง เมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจเต็มที่ให้แก่กันและกัน และได้ตรวจเห็น
ว่า เป็นไปตามแบบที่ตีและถูกต้องแล้ว ได้ทำความตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายรับรองว่า จะไม่หันเข้ากระทำการหรือ
กระทำการใด ๆ อันเป็นการใช้กำลังหรือรุกรานต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ในกรณีใด ๆ เลย
ไม่ว่าโดยลำพังหรือโดยร่วมกับอาณาภายนอกประเทศหนึ่งหรือมากกว่าประเทศหนึ่ง
ก็ตาม และจะเคารพบูรณภาพแห่งอาณาเขตของอัครราชทูตผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๒

ถ้าอัครราชทูตผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกอาณาภายนอกประเทศหนึ่ง หรือ
มากกว่าประเทศหนึ่ง กระทำการอันเป็นการสงครามหรือรุกราน อัครราชทูตผู้ทำสัญญา
อีกฝ่ายหนึ่งรับรองว่าจะไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือความช่วยเหลือทางตรงหรือทางอ้อม
แก่ผู้รุกราน จะเป็นประเทศเดียวหรือหลายประเทศก็ตาม ตลอดเวลาที่สันธิสัญญา

ถ้าอัครราชทูตผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง กระทำการอันเป็นการสงครามหรือ
รุกรานต่ออาณาภายนอกอัครราชทูตผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องมีสิทธิที่จะบอกเลิกสนธิ
สัญญานั้นทันที โดยไม่ต้องบอกล่วงหน้า

ข้อ ๓

ข้อมั่นสัญญาที่ระบุไว้ในข้อ ๑ และข้อ ๒ นั้น จะไม่จำกัดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิทธิและข้อผูกพัน ซึ่งอัครภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอยู่ เนื่องจากความตกลงซึ่งได้ทำไว้ก่อนเริ่มใช้สนธิสัญญานี้แต่อย่างใด และอัครภาคีผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายแถลงไว้ในที่นี้ว่า ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งความตกลงใด ๆ ซึ่งมีผลผูกพันให้เข้ามีส่วนร่วมในการกระทำอันเป็นการสงครามหรือรุกราน ซึ่งอาณาภาคนอกเป็นผู้กระทำต่อภาคีอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๔

บทสนธิสัญญานี้ ไม่ให้ถือว่ากระทบต่อสิทธิและข้อผูกพัน ซึ่งอัครภาคีผู้ทำสัญญามีอยู่ตามกติกาแห่งสันนิบาตชาติแต่อย่างใด

ข้อ ๕

อัครภาคีผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายรับรองว่า จะเคารพอธิปไตยหรืออาณาซึ่งอัครภาคีผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีอยู่เหนืออาณาเขตของฝ่ายนั้นทุกประการ และจะไม่แทรกแซงในการภายในแห่งอาณาเขตนั้น ๆ แต่อย่างใด และจะเว้นกระทำการใด ๆ อันคำนวณที่จะก่อให้เกิด หรือช่วยการปลุกปั่น การเผยแพร่หรือการพยายามแทรกแซงใด ๆ ซึ่งปลงร้ายต่อบูรณภาพแห่งอาณาเขตใด ๆ ดังกล่าวแล้ว หรือมีความมุ่งหมายที่จะทำการเปลี่ยนแปลงรูปการปกครองแห่งอาณาเขตใด ๆ เช่นว่านั้นโดยใช้กำลังบังคับ

ข้อ ๖

สนธิสัญญานี้ ซึ่งตีบทภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นอันสมบูรณ์เท่าเทียมกันนั้นจะได้รับความชอบ และจะได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเพทฯ โดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้ สนธิสัญญานี้ให้เริ่มใช้ตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันเป็นต้นไป และให้คงใช้อยู่เป็นกำหนดเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่อัครภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแจ้ง

เจตนาต่อภาคีอีกฝ่ายหนึ่ง ในอันจะเลิกสนธิสัญญา การแจ้งความที่ว่านี้ไม่ให้กระทำในกรณีใด ๆ ก่อนสิ้นกำหนดห้าปี หลังจากวันที่เริ่มใช้สนธิสัญญานี้

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มดังกล่าวนามมาแล้วข้างต้น ได้ลงนามและประทับตราสนธิสัญญานี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำคู่กันเป็นสองฉบับ ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่สิบสอง เดือนที่สาม พุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบสาม ตรงกับวันที่สิบสอง เดือนมิถุนายน คริสต์ศักราชพันเก้าร้อยสี่สิบ

(ลงนามและประทับตรา) พันธุสงคราม

(ลงนามและประทับตรา) J. Crosby

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำแปล

สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น
ว่าด้วยการจำเรือสัมพันธไมตรี
และทางเคารพบูรณาภาพอาณาเขตแห่งกันและกัน

สมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย และสมเด็จพระ
ราชาธิบดี พระจักรพรรดิแห่งประเทศญี่ปุ่น

มีพระราชประสงค์จริงใจ ทำเทียมกัน อันจะยืนยัน และยังคงความผูกมิตร
ภาพ ซึ่งมีสืบเนื่องในระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ให้แข็งแรงยิ่งขึ้น และ
ทรงตระหนักว่า สันติภาพและเสถียรภาพแห่งเอเชียตะวันออกเป็นกิจเกี่ยว
ข้องร่วมกันแห่งรัฐทั้งสอง

จึงได้ทรงตกลงทำสนธิสัญญา และเพื่อการนี้ ได้ทรงตั้งผู้มีอำนาจเต็ม
คือ

ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย
พระยาศรีเสนา ปรมลมารณมังกุไทย อัครราชทูตประจำพระราชสำนัก
สมเด็จพระราชาธิบดี พระจักรพรรดิแห่งประเทศญี่ปุ่น

ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดีพระจักรพรรดิแห่งประเทศญี่ปุ่น
ฮาชิโร อาริตา สยชันมิ กยอกุยกิชิ ชั้นหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศสมเด็จพระราชาธิบดีพระจักรพรรดิ

ผู้ซึ่งเมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจเต็มของแต่ละฝ่าย ให้แก่กันและกัน และได้
ตรวจเห็นว่า เป็นไปตามแบบที่ตีและถูกต้องแล้ว ได้ทำความตกลงกันเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

อัครราชทูตผู้ทำสัญญานต่างจะ เคารพบูรณาภาพอาณาเขตแห่งกันและกัน และใน
ที่นั้นยืนยันสันติภาพเป็นนิจและมิตรภาพ เป็นนิรันดรที่มีอยู่ระหว่างกัน

ข้อ ๒

อัครภาคีผู้ทำสัญญาข้างจะรักษาไว้ซึ่งการติดต่อกันฉันมิตร เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและปรึกษาหารือกัน ปัญหาข้อหนึ่งข้อใด เกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกันอันจะมีขึ้น

ข้อ ๓

ในกรณีอัครภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถูกอำนาจภายนอกใด ๆ จะเป็นประเทศเดียวหรือหลายประเทศโจมตี ภาคีอีกฝ่ายหนึ่งรับรองว่าจะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่อำนาจที่กล่าวนั้น เป็นการปฏิบัติต่อภาคีฝ่ายที่ถูกโจมตี

ข้อ ๔

สนธิสัญญานี้จะได้รับความับัน และจะได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเตหะราน โดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้

ข้อ ๕

สนธิสัญญานี้ให้เริ่มใช้ตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันเป็นต้นไป และให้คงใช้อยู่เป็นกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันทำนั้น

ในกรณีที่อัครภาคีผู้ทำสัญญา ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้บอกกล่าวเจตนาที่จะเลิกสนธิสัญญาแก่อีกฝ่ายหนึ่งหกเดือนก่อนสิ้นกำหนดเวลาห้าปีดังกล่าวแล้ว สนธิสัญญานี้จะยังคงใช้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่ภาคีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะได้ออกกล่าว เช่นว่านั้น

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มของแต่ละฝ่ายได้ลงนามและประทับตราสนธิสัญญานี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำคู่กันเป็นสองฉบับ ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่สิบสอง เดือนที่สาม
พุทธศักราช สองพันสี่ร้อยแปดสิบ

(ลงนาม) ศรีเสนา

(ลงนาม) อาริตา (อักษรญี่ปุ่น)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(คัดจาก สสร. สร.๑/๒๒ (ปีก ๓)

ภาคผนวก ค.

อนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส

สมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย และประมุขแห่ง
รัฐฝรั่งเศส

โดยที่ได้สนองรับให้รัฐบาลญี่ปุ่น ไกล่เกลี่ย เพื่อยังการ ชักกันด้วยอาวุธ
ซึ่งได้มีขึ้น ณ เขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ให้ระงับถึงที่สุด
ยอมรับนับถือว่า จำเป็นดำเนินการปรับปรุงเขตแดนปัจจุบันระหว่างประเทศ
ไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส เพื่อป้องกันมิให้มีการ ชักกัน เกิดขึ้นอีก ณ เขตแดนนั้น และ
จำเป็นทำความตกลงกันในวิธีรักษาความสงบใน เขตชายแดน

มีความปรารถนาที่จะกลับสถาปนาสัมพันธไมตรี ซึ่งมีสืบเนื่องมาระหว่าง
ประเทศไทยกับฝรั่งเศส โดยบริบูรณ์

จึงได้ตกลงทำอนุสัญญาเพื่อการนี้ และได้แต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็มแต่ละฝ่าย คือ
ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย
พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี
และกระทรวงการต่างประเทศ

พระยาศรีเสนา อัครราชทูตของสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่ง
ประเทศไทย ประจำประเทศญี่ปุ่น

นายนาวาอากาศเอก พระศิลาปัสตราคม เสนาธิการทหารแห่งประเทศไทย
นายวนิช ปานะนนท์ อธิบดีกรมพาณิชย์ และฝ่ายประมุขแห่งรัฐฝรั่งเศส
ม.ชาร์ลส์ อาร์แซน-สังวี เอกอัครราชทูตฝรั่งเศส ประจำประเทศญี่ปุ่น
ม.เรอเน โรแบง ผู้สำเร็จราชการอาณานิคมก๊กติมตักก์ ผู้ซึ่งเมื่อได้ส่งหนังสือ
มอบอำนาจเต็มให้แก่กันและกัน และตรวจเห็นว่า เป็นไปตามแบบที่ดีและถูกต้องแล้ว
และได้ทำความตกลงกันเป็นข้อๆดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

สัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส เป็นอันกลับสถาปนาตามมูลฐานสารัตถะสำคัญแห่งสนธิสัญญาทางไมตรี พาณิชย์ และการเดินเรือ ฉบับวันที่๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗

ฉะนั้น จะได้มีการเจรจากันทางทูตโดยตรง ณ กรุงเพทพาทย์โดยเร็วที่สุด เพื่อระงับบรรดาปัญหาที่ค้างอยู่เนื่องจากการขัดกันนั้นให้เสร็จสิ้นไป :

ข้อ ๒

เขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส จะได้รับปรับปรุงดังต่อไปนี้

จากเหนือลงมา เขตแดนจะได้เป็นไปตามแม่น้ำโขง ตั้งแต่จุดที่รวมเขตแดนประเทศไทยอินโดจีนฝรั่งเศสและพม่า จนถึงสุดที่แม่น้ำโขงคัก สันขนานซีกที่สิบห้า

(แผนที่ทบวงการภูมิศาสตร์แห่งอินโดจีน มาตราส่วน ๑:๕๐๐,๐๐๐)

ในตอนนี้อยู่โดยตลอด เขตแดนได้แก่กลางร่องน้ำเดินเรือที่สำคัญยิ่ง แต่ทว่า เป็นที่ตกลงกันจัดแจ้งว่า เกาะโขงยังคงเป็นอาณาเขตอินโดจีนฝรั่งเศส ส่วนเกาะโขงตรงกลางเป็นของประเทศไทย

ต่อจากนั้นไปทางตะวันตก เขตแดนจะไปตามสันขนานซีกที่สิบห้า แล้วต่อไปทางใต้จะได้เป็นไปตามเส้นเหียง ซึ่งผ่านจุดที่เป็นพรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดเสียมราฐกับพระตะบองจกทะเลสาบ (ปากน้ำสี่คิงกมบด)

ในตอนนี้อยู่โดยตลอด หากว่ามีกรณี คณะกรรมการปักปันที่บัญญัติไว้ในข้อ ๔ จะได้พยายามประสานเขตแดนเข้ากับเส้นธรรมชาติ หรือพรมแดนปกครองที่ใกล้เคียงกับเส้นเขตแดนตามที่นิยามไว้ข้างบนนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงในความยากลำบากในทางปฏิบัติต่อไปเท่าที่จะทำได้

ในทะเลสาบ เขตแดนได้แก่เส้นโค้งวงกลมรัศมีสี่สิบกิโลเมตรจากจุดที่พรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดเสียมราฐกับจังหวัดพระตะบองจกทะเลสาบ (ปากน้ำสี่คิงกมบด)

ไปบรรจบจุดที่พรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิสัตว์จกทะเลสาบ

(ปากน้ำสี่คิงคนตรี)

ตลอดทั่วทะเลสาบ การเดินเรือและการจับสัตว์น้ำ เป็นอันเสรีสำหรับคนชาติแห่งอัครภาคีผู้ทำสัญญาทั้งสองฝ่าย แต่ให้คุ้มเกรงเครื่องจับสัตว์น้ำคงที่ ซึ่งตั้งอยู่ตามชายฝั่ง เป็นที่เข้าใจกันว่าตามเจตนารมณ์นี้ อัครภาคีผู้ทำสัญญาจะได้จัดทำข้อบังคับร่วมกันว่า ด้วยการทำราว

การเดินเรือ และการจับสัตว์น้ำในน่านน้ำทะเลสาบโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้

ต่อไปกาน้ำสตีงคนตรีไปทางตะวันตกเฉียงใต้ เขตแดนใหม่จะได้ เป็นไปตามพรมแดนปัจจุบันระหว่างจังหวัดพระตะบองกับจังหวัดโพธิ์สัว จนถึงจุดพรมแดนนี้ ประสพกับเขตแดนปัจจุบัน ระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส (เขาดูป) แล้วให้เป็นไปตามเขตแดนปัจจุบันนี้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงจนถึงทะเล

ข้อ ๓

อาณาเขตที่รวมอยู่ระหว่างเขตแดนปัจจุบัน แห่งประเทศไทยและอินโดจีนฝรั่งเศสกับเส้นเขตแดนใหม่ตามที่นิยามไว้ในข้อสอง จะมีการถอนตัวออกไป และโอนกันตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในพิธีสารภาคผนวกแห่งอนุสัญญา (ภาคผนวกหนึ่ง)

ข้อ ๔

การงานปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสตามที่นิยามไว้ในข้อ๒นั้น ให้คณะกรรมการปักปันซึ่งจะได้จัดตั้งขึ้นภายในสัปดาห์หลังจากการใช้ออนุสัญญานี้ เป็นผู้กระทำ ทั้งในส่วนทางบกและส่วนทางน้ำ แห่งเขตแดนดังกล่าวแล้ว และให้ดำเนินการงานให้เสร็จภายในระยะเวลาหนึ่งปี

การจัดตั้ง และการดำเนินงานแห่งคณะกรรมการดังกล่าวแล้วมีบัญญัติในพิธีสารภาคผนวกแห่งอนุสัญญานี้ (ภาคผนวก ๒)

ข้อ ๕

บรรดาอาณาเขตที่โอนให้ จะได้รับเข้าเป็นส่วนแห่งประเทศไทยตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ๑ ให้ปลอดการทหารโดยตลอด เว้นแต่อาณาเขตชายแดนแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นส่วนแห่งแคว้นลาวของฝรั่งเศสอยู่แต่ก่อน

- ๒ ในส่วนที่เกี่ยวกับการเข้ามา การตั้งถิ่นฐาน และบรรดาการทุระคนชาติฝรั่งเศส (พลเมือง คนในบังคับ และคนในอารักขาของฝรั่งเศส) จะได้รับผลปฏิบัติตลอดทั่วอาณาเขตดังกล่าวแล้วเท่าเทียมกันที่เกี่ยวกับผลปฏิบัติให้แก่คนชาติไทย

เป็นการเข้าใจกันว่า ในส่วนเกี่ยวกับชนชาติฝรั่งเศส สิทธิที่ได้มาเนื่องจากสัมปทาน การผูกขาด และใบอนุญาต ซึ่งมีอยู่ ณ วันที่ ๑๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ จะได้รับความคุ้มครองตลอดทั่วอาณาเขตที่โอนให้

๓ รัฐบาลไทย จะอำนวยความสะดวกแก่แรงงานเต็มที่ให้แก่บรรดาที่บรรจากราชวิธีซึ่งมีคุณ ประ
 ขวาแม่น้ำโขง ตรงข้ามหลวงพระบาง และจะให้ความสะดวกทุกประการแก่ราชวงศ์หลวง
 พระบาง และสำนักพระราชวัง ในอันจะรักษาเยี่ยงเยียนที่บรรจุงศ์จึงกล่าวแล้ว

ข้อ ๖

ภายในเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพิธีสารภาคผนวกแห่งอนุสัญญา (ภาคผนวก ๓)
 ให้ใช้หลักต่อไปนี้เป็นบังคับแก่ เขตปลอดการทหารที่ตั้งขึ้นตามความในอนุฯ แห่งข้อก่อน คือ

๑ ในเขตปลอดการทหาร ประเทศไทยจะบำรุงกำลังพลคืออาวุธ ได้ก็แต่กำลังตำรวจ
 ที่จำเป็นสำหรับรักษาความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อยของประชาชน

แต่ทว่า ประเทศไทยสงวนสิทธิ ที่จะเพิ่มกำลังตำรวจขึ้นได้ชั่วคราวเท่าที่จำเป็น เป็น
 สำหรับดำเนินการตำรวจพิเศษ และทั้งสงวนอำนาจที่จะกระทำการขนส่งกองทหาร
 และเครื่องสัมภาระในเขตของตน ข้ามเขตปลอดการทหารตามที่ต้องการสำหรับดำเนินการ
 ตำรวจในเขตแขวงใกล้เคียงหรือดำเนินการทหารต่อประเทศภายนอกอนุสัญญานี้

ในที่สุด ในเขตปลอดการทหาร ประเทศไทยจะได้รับอำนาจให้พักอากาศยานทหาร
 ที่ไม่มีเครื่องอาวุธได้ทุกเมื่อ

๒ ในเขตปลอดการทหาร ห้ามมิให้มีค่ายมิด หรือสถานการทหารหรือสนามบินสำหรับ
 ใช้เฉพาะประโยชน์กองทัพ หรือมีคลังเก็บอาวุธ หรือกระสุนปืน หรือยุทธภัณฑ์วันแต่คลัง
 เก็บเครื่องสัมภาระที่ใช้อยู่เสมอ กับเชื้อเพลิงอันจำเป็นสำหรับอากาศยานทหารที่ไม่มีอาวุธ
 จึงจะมีได้

บรรดาที่พักอาศัยของกำลังตำรวจจะมีองค์การป้องกันซึ่งโดยปกติจำเป็นสำหรับความม
 คงแห่งสถานที่นั้นๆก็ได้

ข้อ ๗

อัครภาคีผู้ทำสัญญายกเลิก เขตปลอดการทหารซึ่งมีอยู่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงในตอนที่ว่าแม่น้ำนี้
 เป็นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับแคว้นลาวของฝรั่งเศส

ข้อ ๘

ในการที่โอนอธิปไตยเหนืออาณาเขตซึ่งโอนให้แก่ประเทศไทยสำเร็จแล้วคือเขต
 คนชาติฝรั่งเศสซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาเขตนั้นๆจะได้สัญชาติไทยที่เดียว

แต่ทว่า ภายในเวลาหนึ่งปีหลังจากการโอนอธิปไตยที่สำเร็จ เค็ชชาคลงนั้น
คนชาติฝรั่งเศสอาจเลือกเอาสัญชาติฝรั่งเศสก็ได้

การเลือกว่าเช่นนี้ ให้กระทำโดยวิธีต่อไปนี้

๑ ส่วนพลเมืองฝรั่งเศส ให้ทำคำแถลงต่อเจ้าหน้าที่ปกครองที่มีอำนาจ

๒ ส่วนคนในบังคับและคนในอารักขาฝรั่งเศส ให้โอนภูมิลำเนาไปอยู่ในอาณาเขตฝรั่งเศส
ประเทศไทยจะไม่ทำการชักชวนด้วยประการใดๆ โดยมีเหตุผลประการใดก็ตามต่อคนที่

คนในบังคับ และคนในอารักขาฝรั่งเศสดังกล่าวจะถอนตัวออกไปหรือจะกลับเข้ามาหากมีกรณี
โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนที่จะออกไปนั้น จะจำหน่ายสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์โดยเสรี

และจะขนส่งสังหาริมทรัพย์ทุกชนิด ปศุสัตว์ ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม เงินตรา หรือธนาคารบัตร
ของตนไปกับตัว หรือให้ขนส่งไปก็ได้ โดยไม่เสียศุลกากร ถึงอย่างไรก็ดีจะรักษากรรมสิทธิ์
ในอสังหาริมทรัพย์ของคนในอาณาเขตที่รวมเข้ากับประเทศไทยไว้ก็ได้

ข้อ ๕

ประเทศไทย และฝรั่งเศสตกลงกันเค็ชชาคการเรียกร้องใดๆในเรื่องการเงินระหว่าง
รัฐต่อรัฐ เนื่องจากการโอนอาณาเขตซึ่งที่บัญญัติไว้ในข้อ ๒ ทั้งนี้โดยประเทศไทยใช้เงินให้แก่
ฝรั่งเศสเป็นจำนวนหกล้านเปียสตรอินโคจีน การใช้เงินจำนวนนี้ ให้แบ่งใช้เป็นส่วนๆเท่ากัน
มีกำหนดหกปี นับแต่วันใช้อนุสัญญานี้

ข้อ ๑๐

การชดกันใดๆ ซึ่งหากจะเกิดขึ้นระหว่างอัครราชทูตผู้ทำสัญญาทั้งสองฝ่าย ในเรื่องการค้า
ความหรือการใช้บทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้จะให้ความตกลงกันด้วยดีโดยทางทูต

ถ้าการชดกัน ให้ความตกลงกันเช่นนี้ไม่ได้ ก็จะไปให้รัฐบาลญี่ปุ่นไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๑

บรรดาบทบัญญัติแห่งสนธิสัญญา อนุสัญญา และความตกลงที่มีอยู่ระหว่างประเทศ
ไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งไม่ขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้ เป็นอันยังคงใช้ยู่ต่อไป

ข้อ ๑๒

อนุสัญญานี้ จะได้รับสัตยาบัน และจะได้แยกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ โตกีโอบภายใน
สองเดือน หลังจากวันลงนาม หากว่ามีกรณีรัฐบาลฝรั่งเศสจะใช้นั่งสื่อแจ้งการสัตยาบัน
แทนสัตยาบันสารก็ได้ ในกรณีเช่นนี้รัฐบาลฝรั่งเศสจะส่งสัตยาบันสาร ไปยังรัฐบาลไทย

โดยเร็วที่สุดที่จะทำได้

อนุสัญญาี้ จะเริ่มใช้ตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบัน เป็นต้นไป
 เพื่อเป็นนิทานแห่งการนี้ ผู้มีอำนาจเต็มแต่ละฝ่ายได้ลงนามประทั ตราเป็นที่สำคัญ
 ทำความกันเป็นสามฉบับ เป็นภาษาไทย ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ณโตเกียว เมื่อวันที่
 เก้า เดือนที่ห้า พุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบสี่ ตรงกับวันที่เก้า พฤษภาคม คริสต์
 ศักราชพันเก้าร้อยสี่สิบเอ็ด และวันที่เก้า เดือนที่ห้า ปีสโยวาที่สิบหก

(ประทับตรา) อรรถไวทยากร

(ประทับตรา) ศรีเสนา

น.อ. ศิลปศาสตร์าคม (ประทับตรา)

วนิช ปานะนนท์ (ประทับตรา)

(ประทับตรา) Charles Arsena-Henry

(ประทับตรา) Rene Robim

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ภาคผนวก ๑)

พิธีสารว่าด้วยวิธีการถอนตัวออกไป และการโอนอาณาเขต
 รัฐบาลไทยและรัฐบาลฝรั่งเศสตกลงกันดังต่อไปนี้

๑ การโอนอสังหาริมทรัพย์สาธารณะ

ภายในยี่สิบวันหลังจากการแลกเปลี่ยนสัตยาบัน รัฐบาลฝรั่งเศสจะได้ออมบิยูซีให้แก่
 รัฐบาลไทย คือ บิยูซีรายการอสังหาริมทรัพย์สาธารณะซึ่งมีอยู่ในอาณาเขตที่โอนให้กับทั้งบิยู
 ซีรายชื่อผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสซึ่งได้รับมอบให้ดำเนินการโอน

รัฐบาลจะได้ออมบิยูซีใหม่ให้กับรัฐบาลฝรั่งเศส ภายในระยะเวลาเดียวกัน คือบิยู
 ซีรายชื่อบุคคลซึ่งได้รับมอบให้รับเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวแล้ว ผู้แทนรัฐบาลทั้ง
 สองจะได้แบ่งออกเป็นห้าหมู่ ตรงกับภูมิภาคปากกลาย จัมปาศักดิ์ กมปงธม เสียมราฐ
 และพระตะบอง

ผู้แทนฝ่ายไทยจะได้ไปตามกำหนดวันที่จะได้ออกตกลงกัน ยังปากกลาย จัมปาศักดิ์
 เขียมกสัน สำโรง และปอยเป็ค และผู้แทนฝรั่งเศสจะได้ต้อนรับอยู่ที่นั่น

๒ การโอนหนังสือราชการ

หนังสือราชการแห่งตำบลและจังหวัด หนังสือราชการของศาลและตํานานอื่นๆแห่ง
 รัฐ กับทั้งผังรังวัดซึ่งเก็บไว้ในอาณาเขตที่โอนนั้น จะได้ออนให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยส่วนตง
 ทะเบียนและเอกสารอื่นๆซึ่งเก็บไว้นอกอาณาเขตดังกล่าวแล้ว ก็จะมีมอบสำเนาที่รับรองว่า
 ถูกต้องให้แก่รัฐบาลไทย

การโอนนี้ให้กระทำให้เสร็จภายในสองเดือน หลังจากการเปลี่ยนแปลงสัตยาบัน

๓ การถอนตัวออกไปจากอาณาเขต

อาณาเขตที่มีบัญญัติไว้ในพิธีสารนี้ หน่วยทหารฝรั่งเศสจะได้ออนตัวออกไป และ
 กองตำรวจหรือหน่วยทหารไทยจะได้เข้ายึดตามหลักต่อไปนี้

ก) หน่วยทหารฝรั่งเศสซึ่งจะประจำอยู่ระหว่างเขตแดนปัจจุบันกับเส้นเขตแดนใหม่
 จะได้ออกเดินทางในวันที่ยี่สิบ หลังจากการแลกเปลี่ยนสัตยาบัน และจะต้องพ้นเส้นเขตแดน
 ใหม่ไปภายในเจ็ดวัน เป็นอย่างช้าส่วนตำรวจ ทหาร และเจ้าหน้าที่ปกครองฝ่ายฝรั่งเศส
 (เว้นแต่เจ้าหน้าที่ซึ่งจะร่วมงานในการโอน ทั้งบัญญัติไว้ในส่วนที่ ๑ และที่ ๒ ข้างบนนี้)
 ซึ่งอยู่ในอาณาเขตดังกล่าวแล้วนั้นให้ล่วงหน้าไปก่อน

ข) กองตำรวจหรือหน่วยทหาร ที่รัฐบาลไทยมีเจตนาจะส่งไปในอาณาเขตดังกล่าวแล้วจะได้ออกเดินทางในวันรุ่งขึ้นจากวันที่หน่วยทหารฝรั่งเศสจะได้เริ่มถอนตัวออกไปและจะถึงเส้นเขตแดนใหม่ได้ก็เร็ววันหลังจากนั้นเป็นอย่างเร็ว จะให้เจ้าหน้าที่ปกครองฝ่ายไทยซึ่งได้รับคำสั่งให้ไปประจำอยู่ในอาณาเขตดังกล่าวแล้วตามไปก็ได้

ค) กองตำรวจหรือหน่วยทหารฝ่ายไทย จะได้กระทำการเดินทางให้มีระยะห่างเป็นนิจจากหน่วยทหารฝรั่งเศส

ง) หน่วยทหารฝ่ายไทย ซึ่งอยู่ในเขตปลอดการทหารดังกล่าวไว้ในข้อ ๕ แห่งอนุสัญญา จะได้ออกเดินทางภายในระยะเวลา ๑ เดือนหลังจากการโอนดินแดน

๔ วิธีการปฏิบัติ

รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะจัดการทุกอย่าง ในทางปฏิบัติที่จำเป็น เพื่อให้การถอนตัวออกไปและการโอนที่ตั้งบัญญัติไว้ในพิธีสารนี้ เป็นไปโดยเรียบร้อย และมีให้มีเหตุเกิดขึ้น

ก) หน่วยทหารที่ถอนตัวออกไปแล้ว จะตั้งกองทหารนอกกระเบียบหรือบุคคลมีอาวุธปืนไว้ข้างหลังไม่ได้ โดยนัยเดียวกัน กองตำรวจหรือหน่วยทหารที่เข้ายึด จะให้มีอาวุธกองทหารนอกกระเบียบ หรือบุคคลมีอาวุธปืน ล่วงหน้าไปก่อนไม่ได้

ข) รัฐบาลทั้งสอง แต่ละฝ่าย จะได้ออกคำสั่งเป็นกิจลักษณะให้หน่วยทหารและตำรวจของตน เว้นจากการปล้นทุกประการ

พิธีสารนี้ ประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสจะได้อาศัยยابันพร้อมกับอนุสัญญา

พิธีสารนี้จะได้เริ่มใช้พร้อมกับอนุสัญญา

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องจากรัฐบาลแต่ละฝ่าย ได้ลงนามและประทับตราพิธีสารนี้ไว้ เป็นสำคัญ

ว่าควมกันเป็นส่วนฉบับ เป็นภาษาไทย ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ณ โตเกียว เมื่อวันที่เก้าเดือนที่ห้า พุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบสี่ ตรงกับวันที่เก้า พฤษภาคม คริสต์ศักราชพัน-

เก้าร้อยสี่สิบเอ็ด และวันที่เก้า เดือนที่ห้า ปีสโยวาที่สิบหก

(ประทับตรา)	วรรณไวทยากร
(ประทับตรา)	ศรีเสนา
น.อ.ศิลปศักราคม	(ประทับตรา)
วณิช ปานะนนท์	(ประทับตรา)
(ประทับตรา)	Charles Arsene-Henry
(ประทับตรา)	Rene Robin

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ภาคผนวก ๒)

พิธีสารว่าด้วยการจัดตั้งและการดำเนินงานแห่งคณะกรรมการปักปัน

รัฐบาลไทย ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ตกลงกันในเรื่องคณะกรรมการปักปัน
คิงบัญญัติไว้ในข้อ ๔ แห่งอนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส
ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบ

รัฐบาลทั้งสามฝ่ายจะได้แต่งตั้งผู้แทนฝ่ายละห้า นาย และผู้ช่วยผู้แทนฝ่าย
ละห้า นาย

ผู้แทนแต่ละฝ่ายจะมีผู้เชี่ยวชาญและเลขาธิการที่เห็นว่าจำเป็นไปด้วยก็ได้
ในกรณีที่ดีชัด ผู้ช่วยผู้แทนจะทำการแทนผู้แทนในหน้าที่การงานก็ได้

หน้าที่การงานแห่งประธานคณะกรรมการนั้น จะได้มอบให้แก่ผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่น
คนใดคนหนึ่ง

๒. อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการจะได้ดำเนินการในท้องที่เพื่อปักปันเขตแดนทางบก และทางน้ำ ตาม
ที่บัญญัติไว้ในข้อ ๔ แห่งอนุสัญญา

คณะกรรมการจะได้จัดทำแผนที่เขตแดนดังกล่าวแล้ว และจะได้ดำเนินการ
ปักหลักปักปันตามจุดที่เห็นว่าจำเป็น

๓. การดำเนินงาน

รัฐบาลไทยและรัฐบาลฝรั่งเศสจะได้อำนวยความสะดวก ให้แก่สมาชิกแห่ง
คณะกรรมการ ที่จำเป็นแก่การปฏิบัติตามภารกิจของตน

เบี้ยเลี้ยงและค่าเดินทางสำหรับสมาชิกแห่งคณะกรรมการนั้น ให้ตกเป็นภาระ
แก่รัฐบาลแต่ละฝ่าย

ค่าใช้จ่ายในการงานของคณะกรรมการ ให้รัฐบาลไทยและรัฐบาลฝรั่งเศส
แบ่งกันคนละครึ่ง

เป็นที่บัญญัติไว้ว่า คณะกรรมการจะตั้งข้อบังคับภายในเกี่ยวกับการดำเนินงาน
ของตนขึ้นก็ได้

สถานทูตไทย
กรุงโตเกียว

๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ (ค.ศ.๑๙๕๑)

ท่านเอกอัครราชทูต

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงด้วยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ ความว่าจะ
ได้แนะนำคณะกรรมการปักปัน เขตแดนใหม่ ให้คำนึงตามแนวความในข้อ ๒ วรรค ๕
แห่งอนุสัญญาสันติภาพ ถึงความประสงค์ของรัฐบาลฝรั่งเศสที่จะได้วัดบันทายศรีไว้
เป็นส่วนหนึ่งแห่งหมู่นครวัต

เป็นที่เข้าใจกันว่า ในกรณีที่เป็นไปตามนั้น คณะกรรมการปักปันจะต้องจัดการ
ในการกำหนดเส้นเขตแดนใหม่ ให้ประเทศไทยได้รับอาณาเขตทดแทนเป็นพื้นที่เท่ากัน
ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่านเอกอัครราชทูต

(ลงพระนาม) วรรณไวทยากร

ท่านชาร์ลส์ อาร์แซน-ฮังรี

เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศญี่ปุ่น
โตเกียว

คำแปล

สถานเอกอัครราชทูต
แห่ง

สาธารณรัฐฝรั่งเศส
ณ

ประเทศญี่ปุ่น
ฝ่าพระบาท

กรุงโตเกียว

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ (ค.ศ.๑๙๕๑)

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงด้วยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ ความว่า จะได้
แนะนำคณะกรรมการปักปัน เขตแดนใหม่ให้คำนึงตามแนวความในข้อ ๒ วรรค ๕ แห่ง
อนุสัญญาสันติภาพ ถึงความประสงค์ของรัฐบาลฝรั่งเศส ที่จะได้วัดบันทายศรีไว้เป็น
ส่วนหนึ่งแห่งหมู่นครวัต

เป็นที่เข้าใจกันว่า ในกรณีที่เป็นไปตามนั้น คณะกรรมการปักปันจะต้องจัดการ

พิธีสารนี้ ประเทศไทยและฝรั่งเศสจะให้สัตยาบันพร้อมกับอนุสัญญา ในส่วนที่ญี่ปุ่น
รัฐบาลแห่งประเทศนั้นจะได้อำนาจเห็นชอบ

พิธีสารนี้จะได้เริ่มใช้พร้อมกับอนุสัญญา
เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องจาก
รัฐบาลแต่ละฝ่าย ได้ลงนามและประทับตราพิธีสารนี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำควบบันเป็นสามฉบับ เป็นภาษาไทย ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ณ โตเกียว เมื่อวันที่เก้า
เดือนที่ห้า พุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบสี่ ตรงกับวันที่เก้า พฤษภาคม คริสต์ศักราชพัน
เก้าร้อยสี่สิบเอ็ด และวันที่เก้า เดือนที่ห้า ปีสโยวาที่สิบหก

(ประทับตรา) วรรณไวทยาการ

(ประทับตรา) ศรีเสนา

น.อ. ศิลปศาสตร์าคม (ประทับตรา)

วนิช ปานะนนท์ (ประทับตรา)

(ประทับตรา) Charles Arsene Henry

(ประทับตรา) Rene Robin

(ภาคผนวก ๓)

พิธีสารว่าด้วยการปฏิบัติตามบทบัญญัติ เกี่ยวกับเขตปลอดการทหาร

รัฐบาลไทย ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ตกลงกันในเรื่องการปฏิบัติตามบทบัญญัติเกี่ยวกับเขต
ปลอดการทหารที่บัญญัติไว้ในข้อ ๕ และข้อ ๖ แห่งอนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยกับ
ฝรั่งเศสดังต่อไปนี้

๑. ตลอดเวลาที่ดำเนินงานอยู่ คณะกรรมการปักปัน ซึ่งบัญญัติไว้ในข้อ ๔ แห่งอนุสัญญา
จะได้รับมอบให้ดูแลการปฏิบัติตามบทบัญญัติไว้ในข้อ ๕ อนุ ๑ และข้อ ๖ แห่งอนุสัญญา

คณะกรรมการดังกล่าวแล้วจะได้เสนอบทบัญญัติ เพื่อความเห็นชอบของรัฐบาลไทย
มีวัตถุประสงค์เพื่อการดังต่อไปนี้

ก) กำหนดสภาพ กว้าง และเครื่องอาวุธ แห่งกองตำรวจไทยในเขตปลอดการทหาร

๒.๒) กำหนดเงื่อนไขที่ประเทศไทยจะพึงใช้อำนาจซึ่งให้ไว้ตามความในข้อ ๒
อนุ ๑ วรรคสองได้

ก) ในที่สุด นิยามระยามระบอบการเฉพาะสำหรับการเดินอากาศในเขต
ปลอดการทหาร

นอกจากนี้ คณะกรรมการจะเสนอวิธีการใดๆ ต่อรัฐบาลทั้งสองที่เกี่ยวข้อง
ตามที่เห็นจำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ก็ได้

๒. เมื่อคณะกรรมการปักปันขุมเลิกไปแล้วหากว่ามีกรณี ก็ให้อำนาจหน้าที่ดังที่นิยามไว้
ข้างบนนี้ ตกเป็นของคณะกรรมการผสมประกอบด้วยคณะกรรมการฝ่ายละสามนาย ซึ่ง
จะได้ประชุมกัน เมื่อรัฐบาลที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ

หน้าที่การงานแห่งประธานกรรมการนั้น จะได้มอบให้แก่ผู้แทนฝ่ายผู้มั่นคงใด
คนหนึ่ง

พิธีสารนี้ ประเทศไทยและฝรั่งเศสจะได้อาศัยยบันพร้อมกันอนุสัญญา ในส่วน
ที่มุ่ง รัฐบาลแห่งประเทศนั้นจะได้อาศัยความเห็นชอบ

พิธีสารนี้จะได้เริ่มใช้พร้อมกันอนุสัญญา

เพื่อเป็นพยานแห่งการนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้อง
จากรัฐบาลแต่ละฝ่าย ได้ลงนามและประทับตราพิธีสารนี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำควบกันเป็นสามฉบับ เป็นภาษาไทย ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ณ โตเกียว เมื่อวันที่
เก้า เดือนที่ห้า พุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบสี่ ตรงกับวันที่เก้า พฤษภาคม คริสต์ศักราช
พันเก้าร้อยสี่สิบเอ็ด และวันที่เก้า เดือนที่ห้า ปีสโยวาที่สิบหก

(ประทับตรา) วรรณไวทยากร

(ประทับตรา) ศรีเสนา

น.อ. ศิลปศิริธรรมาคม (ประทับตรา)

วนิช ปานะนนท์ (ประทับตรา)

(ประทับตรา) Charles Arsene Henry

(ประทับตรา) Rene Robin

ในการกำหนดเส้นเขตแดนใหม่ ให้ประเทศไทยได้รับอาณาเขตทดแทนเป็นพื้นที่เท่ากัน
ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถือมายังฝ่าพระบาท
(ลงนาม) ชาร์ลส์ อาร์แซน-ฮังรี

ทูล พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร
ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงการต่างประเทศ
หัวหน้าผู้มีอำนาจเต็ม ของสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย
กรุงโตเกียว

สถานทูตไทย
กรุงโตเกียว

๕ พฤษภาคม ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑)

ท่านเอกอัครราชทูต

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงด้วยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ ความว่า
ผลปฏิบัติเท่าเทียมกันในการเข้ามา การตั้งถิ่นฐาน และบรรดาการชُرระ ดังที่บัญญัติ
ไว้ในข้อ ๕ อนุ ๒ แห่งอนุสัญญาซึ่งเราเพิ่งลงนามกันนั้น พึงตีความว่า ได้แก่ผลปฏิบัติ
เท่าเทียมกันทุกประการ มีข้อยกเว้นสองข้อดังต่อไปนี้

๑. คนชาติฝรั่งเศสจะไม่ได้รับผลปฏิบัติเท่าเทียมกัน ในการได้มาซึ่งอสังหา-
ริมทรัพย์ สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในเรื่องนี้ คนชาติฝรั่งเศสจะได้อยู่ในบังคับแห่ง
บทสนธิสัญญาทางไมตรี พาณิชยและการเดินเรือ ฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗
และบรรดาภาคผนวกแห่งสนธิสัญญานั้น

๒. คนชาติฝรั่งเศสซึ่งมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตที่โอนให้ ขณะโอนอธิปไตย
กัน หากว่าจะเข้ามาในอาณาเขตที่โอนให้ ก็ให้อยู่ในบังคับแห่งบทกฎหมายไทยว่าด้วย
คนเข้าเมือง

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่านเอกอัครราชทูต
(ลงพระนาม) วรวงศ์ไวทยากร

ท่านชาร์ลส์ อาร์แซน-ฮังรี

เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย

โตเกียว

สถานเอกอัครราชทูต

แห่ง

สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ณ

ประเทศญี่ปุ่น

ฝ่าพระบาท

กรุงโตเกียว วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔

(ค.ศ. ๑๙๕๑)

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงด้วยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ ความว่า ผลปฏิบัติ
เท่าเทียมกันในการเข้ามา การตั้งถิ่นฐาน และบรรดาการคุ้มครองที่มีอยู่ทั่วไปในข้อ ๔
อนุ ๒ แห่งอนุสัญญา ซึ่งเราเพิ่งลงนามกันนั้น พึงตีความว่า โดแก่ผลปฏิบัติเท่าเทียมกัน
ทุกประการ มีข้อยกเว้นสองข้อดังต่อไปนี้

๑. คนชาติฝรั่งเศสจะไม่ได้รับผลปฏิบัติเท่าเทียมกัน ในการได้มาซึ่งอสังหาริม-
ทรัพย์ สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในเรื่องนี้ คนชาติฝรั่งเศสจะได้อยู่ในบังคับแห่งสนธิ-
สัญญาทางไมตรี พาณิชยและกาการค้า เรือ ฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ และบรรดา
ภาคผนวกแห่งสนธิสัญญานั้น

๒. คนชาติฝรั่งเศสซึ่งมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตที่โอนให้ ขณะโอนอธิปไตย
กัน หากว่าจะเข้ามาในอาณาเขตที่โอนให้ ก็ให้อยู่ในบังคับแห่งบทกฎหมาย ไทยว่าด้วย
คนเข้าเมือง

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังฝ่าพระบาท

(ลงนาม) ชาร์ลส์ อาร์แซน-ฮังรี

ทูล พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร
ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงการต่างประเทศ

หัวหน้าผู้มีอำนาจเต็มของสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย
กรุงโตเกียว

ประกาศ

ใช้พิธีสารระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น
ว่าด้วยหลักประกันและความเข้าใจกันทางการเมือง

มีพระบรมราชโองการให้ประกาศทราบโดยทั่วกันว่า

โดยที่พิธีสารระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ว่าด้วยหลักประกันและความเข้าใจกันทางการเมือง ซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ มีบทในข้อ ๓ ว่า ให้เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม เป็นต้นไป และ

โดยที่พระราชสัถยาบันของทั้งสองฝ่าย ได้แลกเปลี่ยนกัน ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔

ฉะนั้น พิธีสารนี้จึงเป็นอันใช้ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นต้นไป ประกาศมา ณ วันที่ ๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

พิธีสารระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น
ว่าด้วยหลักประกันและความเข้าใจกันในทางการเมือง

รัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่น

มีความปรารถนาเท่าเทียมกันในอันจะรักษาสันติภาพในเอเชียตะวันออก

อาศัยเจตนารมณ์สันติและมิตรภาพ ซึ่งใ้ก่อานวยการจัดทำสนธิสัญญา ฉบับวันที่ ๑๒

มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๐ และมีความปรารถนาจริงใจเท่าเทียมกันที่จะคงดำเนินในทางนี้

ใคร่จะยังเสถียรภาพให้แก่สัมพันธไมตรี ซึ่งเพิ่งกลับสถาปนาขึ้นระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส

จึงได้ทำความตกลงกันดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลญี่ปุ่นให้ประกันแก่รัฐบาลไทย ในลักษณะเค็ดรากลและถอนคืนไม่ได้ แห่งความระงับการขัดกันระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส อันเป็นผลสืบจากการไกล่เกลี่ยของรัฐบาลญี่ปุ่น เนื่องแต่อนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ และบรรณภาคเอกสารภาคผนวก

๒. รัฐบาลไทยสนองรับหลักประกันเองรัฐบาลญี่ปุ่นดังกล่าวแล้ว และจะพยายามรักษาสันติภาพในเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพยายามสถาปนาสัมพันธไมตรีแห่งเพื่อนบ้านที่ดี กับทั้งบำรุงเศรษฐกิจสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น

รัฐบาลไทยแถลงไว้ด้วยว่า ไม่มีเจตนาที่จะทำความตกลงหรือความเข้าใจใด ๆ กับประเทศภายนอก เพื่อร่วมมือกันทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือการทหาร ในสภาพที่จะให้รัฐบาลไทยขัดกับญี่ปุ่นโดยตรงหรือโดยทางอ้อม

๓. พิธีสารนี้ จะได้รับสัตยาบัน และจะได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ โตเกียว ภายในสองเดือนหลังจากวันลงนาม

พิธีสารนี้ จะได้เริ่มใช้ตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันเป็นต้นไป

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องจากรัฐบาลแต่ละฝ่าย ได้ลงนามและประทับตราพิธีสารนี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำคู่กันเป็นสองฉบับ เป็นภาษาไทยและญี่ปุ่น ณ โตเกียว เมื่อวันที่เก้า เดือนที่ห้า พุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบสี่ ตรงกับวันที่เก้า เดือนที่ห้า ปีสโยวาที่สิบหก

(ประทับตรา) วรรมไวทยากร

(ประทับตรา) ศรีเสนา

น.อ. ศิลปศาสตร์ราชม (ประทับตรา)

วนิช ปานะนนท์ (ประทับตรา)

(ประทับตรา) มัตสึโอกะ โยสุเกะ (อักษรญี่ปุ่น)

(ประทับตรา) มัตสึมิยะ ฮาจิเมะ (อักษรญี่ปุ่น)

ผนวก ง

ความตกลงระงับกรณี

ระหว่าง

ประเทศไทย กับ ประเทศฝรั่งเศส

และ

พิธีสารว่าด้วยการถอนตัวออกไป และ การโอนอาณาเขต

ลงนาม ณ กรุงวอชิงตัน วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน-พุทธศักราช ๒๔๕๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประกาศ

ใช้ความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลฝรั่งเศส

มีพระบรมราชโองการให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

โดยที่ความตกลงระงับกรณีระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศสซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๘ มีบทในข้อ ๕ ว่า ให้เริ่มใช้ตั้งแต่วันลงนามเป็นต้นไป

โดยที่พิธีสารภาคผนวกความตกลงดังกล่าว ซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๘ มีบทในตอนท้ายว่า ให้เริ่มใช้ตั้งแต่วันลงนามเป็นต้นไป

ฉะนั้น ความตกลงและพิธีสารภาคผนวกนี้ จึงเป็นอันใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๘ เป็นต้นไป

อนึ่ง มีหนังสือแลกเปลี่ยนประกอบความตกลง ซึ่งพึงประกาศด้วย คือ

๑. หนังสือแลกเปลี่ยนเรื่องการเจรจาปัญหาเรื่องเงินและเรื่องโอนมูลค่าต่าง ๆ เกี่ยวกับความตกลง

๒. หนังสือแลกเปลี่ยนเรื่องการจัดสถานกงสุลไทยที่เมืองพระตะบอง

๓. หนังสือแลกเปลี่ยนเรื่องการทำความตกลงเรื่องการค้าวัวชายแดน

๔. หนังสือแลกเปลี่ยน เรื่องสัญชาติ และทรัพย์สินของพลเมืองในอาณา

เขตที่โอน

ประกาศมา ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เป็นปีที่ ๑ ในรัชกาล

ปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเรือตรี ถ. ชำรงนาวาสวัสดิ์

นายกรัฐมนตรี

ความตกลงระงับกรณี
ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส

รัฐบาลแห่งประเทศไทย และรัฐบาลชั่วคราวแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส
ปฏิบัติตามอุดมคติแห่งสหประชาชาติ และเพื่อประโยชน์แห่งสันติภาพของ

โลก

คำนึงถึงจุดความเห็นซึ่งรัฐบาลอเมริกันและอังกฤษได้แสดงไว้

มีความปรารถนาที่จะกลับสถาปนาความสัมพันธ์ทางสันติ และมีมิตรภาพตาม

ประเพณีนิยมระหว่างประเทศทั้งสองของตน

จึงได้แต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็มของตนเพื่อกำหนด คือ

ฝ่ายสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร สมาชิกพฤกษิสภา เครื่อง

ราชอิสริยาภรณ์มหาจักรีบรมราชวงศ์ มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก

ทพนา นายควง อภัยวงศ์ สมาชิกสภาผู้แทน มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก

ฝ่ายประธานาธิบดีรัฐบาลชั่วคราวแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ทพนา นายฮังรี บอนเนต์ เอกอัครราชทูตวิสามัญ และผู้มีอำนาจเต็มของ

ประเทศฝรั่งเศสประจำสหรัฐอเมริกา จัตุรตภรณ์ เครื่องอิสริยาภรณ์ประจำชาติแห่ง

เลจ็องคองนเนอร์

ทพนา นายกีโยม จอร์จส์ปีโคต์ เอกอัครราชทูตวิสามัญและผู้มีอำนาจ

เต็มของประเทศฝรั่งเศสประจำสหรัฐอเมริกา เวเนซุเอลา เบญจมาภรณ์ เครื่องอิสริยาภรณ์

ประจำชาติแห่งเลจ็องคองนเนอร์

ผู้ซึ่ง เมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจเต็มของแต่ละฝ่ายให้แก่กันและกัน และได้

ตรวจเห็นว่า เป็นไปตามแบบที่คิดและถูกต้องแล้ว ได้ทำความตกลงกันในมณฑลญัตติดังต่อไปนี้

ไปนี้

ข้อ ๑. อนุสัญญากรุงโตเกียว ฉบับวันที่ ๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ ซึ่ง

รัฐบาลฝรั่งเศสบอกปฏิเสธมาก่อนนั้น เป็นอันยกเลิกและสถานภาพก่อนอนุสัญญานั้นเป็น

อันกลับสถาปนาขึ้น

ฉะนั้น อาณาเขตอินโดจีนที่มีบัญญัติไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว จึงจะได้โอนให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝรั่งเศส ตามเงื่อนไขที่แจ้งอยู่ในพิธีสารซึ่งกระทำไว้เพื่อการนั้น

ข้อ ๒. ในทันทีภายหลังจากการลงนามความตกลงฉบับนี้ ความสัมพันธ์ทางทูตจะได้อัตโนมัติสถาปนาขึ้น และความเกี่ยวพันระหว่างประเทศทั้งสองจะได้อยู่ในบังคับแห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ และข้อตกลงทางการพาณิชย์และศุลกากรฉบับวันที่ ๕ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ นั้นใหม่ ภาคิผู้ทำสัญญานี้จะได้แจ้งความตกลงนี้ไปยังคณะมนตรีความมั่นคง และประเทศไทยจะได้ถอนคำร้องที่ได้อื่นไว้ต่อคณะมนตรีนั้น ประเทศฝรั่งเศสจะไม่คัดค้านอีกต่อไป ในการที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นสมาชิกแห่งสหประชาชาติ

ข้อ ๓. ในทันทีภายหลังจากการลงนามความตกลงฉบับนี้ ประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศส โดยใช้ข้อ ๒๑ แห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศไทยฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ จะได้จัดตั้งคณะกรรมการประนอมขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนของภาคีสองคน และผู้เป็นกลางสามคน ตามความในกรรมาการทั่วไปแห่งเจนีวา ฉบับวันที่ ๒๖ กันยายน ค.ศ. ๑๙๒๘ สำหรับการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี ซึ่งวางระเบียบการจัดตั้ง และการดำเนินงานของคณะกรรมการนี้ คณะกรรมการนี้ จะได้เริ่มงานโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการโอนอาณาเขตซึ่งกล่าวไว้ในข้อ ๑ วรรค ๑ วรรค ๒ เสร็จแล้ว คณะกรรมการนี้จะได้รับมอบหมายให้พิจารณาการทางเชื้อชาติ ภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจของภาคีในการสนับสนุนการแก้ไขหรือยืนยันข้อความแห่งสนธิสัญญา ฉบับวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๙๓ อนุสัญญาฉบับวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๘ และสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ ซึ่งข้อ ๒๒ แห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ ยังให้คงใช้อยู่

ข้อ ๔. ในทันทีที่กลับสถาปนาความสัมพันธ์ทางทูต ก็จะได้เปิดการเจรจากันเพื่อระงับปัญหาที่ค้างอยู่ระหว่างประเทศทั้งสอง

ปัญหาการเงินอันเกี่ยวพันกับความตกลงระงับกรณีฉบับนี้ รวมทั้งจำนวนเงินที่จะจ่ายเป็นค่าทดแทนความเสียหายที่ได้รับนั้น ให้นำเสนอคณะกรรมการการ

ประนอมในกรณีทีภาคีทั้งสองฝ่ายมิได้ทำความตกลงกันโดยตรงภายในกำหนดเวลาสามเดือน

ข้อ ๕. ความตกลงฉบับนี้ จะเริ่มใช้ตั้งแต่วันลงนามเป็นต้นไป

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มได้ลงนามและประทับตราความตกลงฉบับนี้ไว้ เป็นสำคัญ

ทำคู่กันเป็นสองฉบับ เป็นภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่สิบเจ็ด พฤศจิกายน พันเก้าร้อยสี่สิบหก ตรงกับวันที่สิบเจ็ด เดือนที่สิบเอ็ด พุทธศักราช สองพันสี่ร้อยแปดสิบเก้า

ฝ่ายราชอาณาจักรไทย

(ประทับตรา) วรรณไวทยากร

(ประทับตรา) คง อภัยวงศ์

ฝ่ายสาธารณรัฐฝรั่งเศส

(ประทับตรา) ฮังรี บอนแนต์

(ประทับตรา) จอร์จส์ บีโคต์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิธีสารว่าด้วยวิธีการถอนตัวออกไปและการโอนอาณาเขตที่ระบุไว้ในข้อ ๑
แห่งความตกลงระงับกรณีที่ทำกัน ณ วันที่

รัฐบาลแห่งประเทศไทยและรัฐบาลฝรั่งเศสตกลงกันดังต่อไปนี้

๑. การโอนอสังหาริมทรัพย์สาธารณะ

ภายใน ๒๐ วัน หลังจากการลงนามความตกลงระงับกรณี ระหว่าง
ประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส รัฐบาลแห่งประเทศไทยจะได้ออมบัญชีรายการ
อสังหาริมทรัพย์สาธารณะ ซึ่งมีอยู่ในอาณาเขตที่เกี่ยวข้อง กับทั้งบัญชีรายชื่อผู้
แทนที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการโอนนั้นให้แก่คณะกรรมการ เสนาธิการผสม
ระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีข้อกำหนดการจัดตั้งไว้ส่วนที่ ๔ ก.

รัฐบาลฝรั่งเศสจะได้ออมบัญชีบุคคล ซึ่งได้รับมอบหมายให้รับบรรดา
อสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวแล้วให้แก่คณะกรรมการนั้นภายในกำหนดเวลาเดียวกัน
ผู้แทนของทั้งสองฝ่ายจะได้แบ่งออกเป็นหมู่ ๆ โดยคณะกรรมการ เป็นผู้
จัดทำ และจะได้ชุมนุมกัน ณ ที่และวันซึ่งคณะกรรมการจะได้กำหนด

๒. การโอนหนังสือราชการ

หนังสือราชการแห่งตำบลและจังหวัด กับทั้งหนังสือราชการ ของศาลและ
องค์การอื่น ๆ แห่งรัฐ จะได้ออนให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายฝรั่งเศสตลอดจนผังรังวัด ซึ่ง
เก็บไว้ในอาณาเขตที่เกี่ยวข้องด้วย ส่วนผังทะเบียน และเอกสารรังวัดอื่น ๆ ซึ่ง
เก็บไว้ในนอกอาณาเขตดังกล่าวแล้วก็จะมอบสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องให้แก่รัฐบาลฝรั่งเศส
การโอนนี้จะได้กระทำเสร็จภายในสองเดือน หลังจากการลงนามความตกลง
ระงับกรณีระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส

๓. การถอนตัวออกไปจากอาณาเขต

อาณาเขตที่มีบัญญัติไว้ในพิธีสารนี้ กองกำลังแห่งประเทศไทยที่มีอยู่จะได้
ถอนตัวออกไป และกองกำลังของฝรั่งเศสจะได้ เข้ายึดครองตามหลักต่อไปนี้

ก) กองกำลังแห่งประเทศไทย ซึ่งประจำอยู่ระหว่างเขตแดนปัจจุบันกับ
เขตแดนเก่า (ดูข้อ ๒๒ แห่งสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๓๗) จะได้ออกเดินทางในวันที่

ยี่สิบ หลังจากลงนามความตกลงระงับกรณี และจะต้องพ้นเส้นเขตแดนเก่า (ดูข้อ ๒๒ แห่งสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๓๗) ไป ภายในเจ็ดวันเป็นอย่างช้า ส่วนคำวินิจฉัย คำวินิจฉัย และเจ้าหน้าที่ปกครองแห่งประเทศไทยซึ่งอยู่ในอาณาเขตดังกล่าวข้างต้น จะได้อำนาจไปก่อน ทั้งนี้ ยกเว้นเจ้าหน้าที่ที่จะร่วมงานในการโอนคดีบัญชีไว้ในส่วนที่ ๑ และที่ ๒ ข้างบนนี้ และเจ้าหน้าที่ที่จำเป็น เพื่อจัดการรักษาความสงบเรียบร้อย กองกำลังสำหรับรักษาทางคมนาคม และเฉพาะอย่างยิ่งงานโยธาอันนี้ให้คงอยู่ในอาณาเขตดังกล่าวนี้ เช่นเดียวกันจนกว่ากองกำลังฝรั่งเศสจะมารับหน้าที่แทน

ข) กองกำลังซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสมีเจตนาจะส่งไปในอาณาเขตดังกล่าวแล้ว จะได้ออกเดินทางในวันรุ่งขึ้น จากวันที่กองกำลังแห่งประเทศไทยจะได้เริ่มถอนตัวออกไป และจะถึงเส้นเขตแดนเก่า (ดูข้อ ๒๒ แห่งสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๓๗) ได้ ก็ เจ็ดวันหลังจากนั้นเป็นอย่างเร็ว จะให้เจ้าหน้าที่ปกครองฝ่ายฝรั่งเศสซึ่งรับคำสั่งให้ไปประจำอยู่ในอาณาเขตดังกล่าวแล้วตามไปก็ได้

ค) กองกำลังฝ่ายฝรั่งเศสจะได้กระทำการเดินทางให้มิมีระยะห่างเป็นนิจจากกองกำลังแห่งประเทศไทย

๔. วิธีการปฏิบัติ

รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะได้จัดการทุกอย่างที่จำเป็น เพื่อให้การถอนตัวออกไปและการโอนคดีบัญชีไว้ในพิธีสารนี้เป็นไปโดยเรียบร้อย และมีให้มีเหตุเกิดขึ้น รัฐบาลแห่งประเทศไทยจะคงรับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อย ในเขตปกครองแต่ละเขตจนกว่าจะได้มอบโอนอำนาจของตนไปโดยแท้จริง

ก) จะได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเสนาธิการผสมระหว่างประเทศไทย กับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งทางฝ่ายประเทศฝรั่งเศสมีคณะผู้แทน ประกอบด้วยนายพันเอก เป็นประธาน นายทหารเสนาธิการอีกสิบเอ็ดคน และข้าราชการแห่งสำนักข้าหลวงใหญ่ และรัฐบาลเขมรและลาวอีกสี่นาย และทางฝ่ายประเทศไทยมีคณะผู้แทนซึ่ง ประกอบขึ้นในทำนองเดียวกันและให้คณะกรรมการนี้ เข้ารับหน้าที่ในวันลงนามความตกลงระงับกรณี เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการนี้จะสุกคืนลงในทันทีที่การโอนอาณาเขต จะได้กระทำเสร็จ

คณะกรรมการนี้จะได้รับมอบหมายให้ดูแลในท้องที่ เพื่อให้การเป็นไปตาม
พิธีสารนี้ด้วยดี และให้ระงับบรรดาปัญหาอันประกอบเกี่ยวกับเนื่องคณะกรรมการนี้
โดยหลักการและได้มีถิ่นที่อยู่ ณ พระตะบอง และจะตั้งอนุกรรมการแยกออกไป ใน
ถิ่นที่ใดที่เห็นว่าจำเป็นก็ได้เฉพาะอย่างยิ่งที่ศรีโสภณ เมืองกระลัน และจำปาศักดิ์
และจะมีผู้สังเกตการณ์ที่เป็นกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายทหารอังกฤษและอเมริกัน
ประจำอยู่ที่ด้วยก็ได้

ข) กองกำลังที่ถอนตัวออกไปแล้ว จะทิ้งกองทหารนอกระเบียบ หรือ
บุคคลมีอาวุธปืนไว้ข้างหน้าไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นไปตามบทบัญญัติพิเศษที่กำหนดไว้
ใน ส่วนที่ ๓ ก. ตอนท้าย โดยนัยเดียวกัน กองกำลังที่จะเข้ายึดครอง จะให้มี
กองทหารนอกระเบียบ หรือบุคคลมีอาวุธปืนล่วงหน้าไปก่อนไม่ได้

ค) รัฐบาลทั้งสอง แต่ละฝ่ายจะได้ออกคำสั่งเป็นกิจจะลักษณะให้หน่วยทหาร
และตำรวจของตนเว้นจากการปล้นทุกประการ

พิธีสารนี้จะได้เริ่มใช้ตั้งแต่วันลงนามเป็นต้นไป

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูก
ต้องจากรัฐบาลแต่ละฝ่าย ได้ลงนามและประทับตราพิธีสารนี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำคู่กัน เป็นสองฉบับ เป็นภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส ณ กรุงวอชิงตัน
เมื่อวันที่สิบเจ็ด พฤศจิกายน พ้นเก้าร้อยสี่สิบหก ตรงกับวันที่สิบเจ็ด เดือนที่สิบเอ็ด
พุทธศักราช สองพันสี่ร้อยแปดสิบเก้า

ฝ่ายราชอาณาจักร
(ประทับตรา) วรรณไวทยากร
(ประทับตรา) ควง อภัยวงศ์

ฝ่ายสาธารณรัฐฝรั่งเศส
(ประทับตรา) อังรี บอนเนต์
(ประทับตรา) จอร์จส์ บีโคต์

(จาก พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ถึง อาณา อังรี บอนเนต์)

คำแปล

สถานทูตไทย

กรุงวอชิงตัน

๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๔๖

ท่านเอกอัครราชทูต

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงด้วยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ ความว่า
จะได้เปิดการเจรจาโดยเร็วที่สุด เพื่อตกลงปัญหาเรื่องเงิน และเรื่องการโอนมูลค่า
ค่าต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับความตกลงซึ่งลงนามกันวันนี้

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่านเอกอัครราชทูต

(ลงพระนาม) วรรณไวทยากร

อาณา

นายอังรี บอนเนต์

เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำสหรัฐอเมริกา

หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศส

(จาก อาณา อังรี บอนเนต์ ถึง พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร)

คำแปล

สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส

กรุงวอชิงตัน

ประจำสหรัฐอเมริกา

๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๔๖

ฝ่าพระบาท

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงด้วยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ ความว่า
จะได้เปิดการเจรจาโดยเร็วที่สุด เพื่อตกลงปัญหาเรื่องเงิน และเรื่องการโอนมูลค่า
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับความตกลงซึ่งลงนามกันวันนี้

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังฝ่าพระบาท

(ลงนาม) ฮ. บอนเนต

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร

หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย

(จาก พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ถึง าทณา อังรี บอนเนต)

คำแปล

สถานทูตไทย

กรุงวอชิงตัน

๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๔๖

ท่านเอกอัครราชทูต

ข้าพเจ้าขอแจ้งให้ าทณา ทราบว่า โดยพิจารณาผลประโยชน์ของไทย
ในอาณาเขตที่ระบุในความตกลงซึ่งลงนามกันวันนั้น และความสำคัญในการแลกเปลี่ยน
ทางพาณิชย์กับอาณาเขตเหล่านี้ รัฐบาลของข้าพเจ้าถือว่าเป็นการสำคัญยิ่งที่จะตั้ง
สถานกงสุล ณ พระตะบอง

ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้รับการให้คำสั่งจากท่านในรื่องนี้มายังรัฐบาลฝรั่งเศส
และข้าพเจ้าขอแสดงความอนุเคราะห์จาก าทณา เพื่อการนี้ด้วย

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่านเอกอัครราชทูต

(ลงนาม) ฮ. บอนเนต

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร

หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย

(จาก พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ถึง อาณา อังรี บอนเนต)

คำแปล

สถานทูตไทย

กรุงวอชิงตัน

๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๔๖

ท่านเอกอัครราชทูต

ข้าพเจ้าขอแจ้งให้ อาณา ทราบว่า โดยพิจารณาผลประโยชน์ของไทยใน
อาณาเขตที่ระบุในความตกลงซึ่งลงนามกันวันนี้ และความสำคัญในการแลกเปลี่ยนทาง
พาณิชย์กับอาณาเขตเหล่านี้ รัฐบาลของข้าพเจ้าถือว่าเป็นการสำคัญยิ่งที่จะตั้งสถาน
กงสุล ณ พระตะบอง

ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้รับภาระให้จัดส่งคำขอในเรื่องนี้มายังรัฐบาลฝรั่งเศส
และข้าพเจ้าขอความอนุเคราะห์จาก อาณา เพื่อการนควย

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่านเอกอัครราชทูต

(ลงพระนาม) วรรณไวทยากร

อาณา

นายอังรี บอนเนต

เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำสหรัฐอเมริกา

หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศส

(จาก ฯพณฯ ฮังรี บอนเนตต์ ถึงพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรมณเฑียรยากร)

คำแปล

สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส

กรุงวอชิงตัน

ประจำสหรัฐอเมริกา

๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๔๖

ฝ่าพระบาท

ข้าพเจ้าได้รับหนังสือของฝ่าพระบาทวันนี้ ดั่งข้อความต่อไปนี้

"โดยพิจารณาผลประโยชน์ของไทยในอาณาเขตที่ระบุในความตกลงซึ่งลงนามกันวันนี้ และความสำคัญในการแลกเปลี่ยนทางพาณิชย์กับอาณาเขตเหล่านี้ รัฐบาลของข้าพเจ้าถือว่าเป็นการสำคัญยิ่งที่จะตั้งสถานกงสุล ณ พระตะบอง ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้รับการแนะนำให้ส่งคำขอในเรื่องนี้มายังรัฐบาลฝรั่งเศส และข้าพเจ้าขอความอนุเคราะห์จาก ฯพณฯ เพื่อการนี้ด้วย"

ในเมื่อความสัมพันธ์ทางการกงสุล จะได้กลับสถาปนาระหว่างประเทศทั้งสองแล้ว รัฐบาลฝรั่งเศสพร้อมที่จะพิจารณาคำขออนุญาต เจตนาารมณเฑียรยากร ตามข้อ ๑๖ แห่งสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๓๗

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังฝ่าพระบาท

(ลงนาม) ฮ. บอนเนตต์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรมณเฑียรยากร
หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย

(จากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ถึง อาณา อังรี บอนเน็ค)

คำแปล

สถานทูตไทย

กรุงวอชิงตัน

๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๔๖

ท่านเอกอัครราชทูต

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงด้วยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ ความว่า จะให้มีคำสั่งอย่างเคร่งครัดที่สุด และจะได้จัดการที่จำเป็น เพื่อหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ช้ายแดน โดยเฉพาะก็ด้วยการกระทำความตกลงเรื่องการตำรวจชายแดนโดยเร็วที่สุด

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่านเอกอัครราชทูต

(ลงพระนาม) วรรณไวทยากร

อาณา

นายอังรี บอนเน็ค

เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำสหรัฐอเมริกา

หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศส

(จาก อาณา อังรี บอนเน็ค ถึง พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร)

คำแปล

สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส

กรุงวอชิงตัน

ประจำสหรัฐอเมริกา

๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๔๖

ฝ่าพระบาท

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงด้วยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ ความว่า จะให้มีคำสั่งอย่างเคร่งครัดที่สุด และจะได้จัดการที่จำเป็น เพื่อหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ช้ายแดน โดยเฉพาะก็ด้วยการกระทำความตกลงเรื่องการตำรวจชายแดนโดย

เร็วที่สุด

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังฝ่าพระบาท

(ลงนาม) ฮ. บอนเนต

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ

หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย

(จาก พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ ถึง าทนา อังรี บอนเนต)

คำแปล

สถานทูตไทย กรุงวอชิงตัน

๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๕๖

ท่านเอกอัครราชทูต

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงควยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ในเรื่องพลเมือง
แห่งอาณาเขตที่กล่าวถึงในข้อ ๑ ของความตกลงระงับกรณีซึ่งได้ลงนามกันในวันนี้ และ
เรื่องทรัพย์สินของพลเมืองเหล่านี้ ซึ่งอยู่ในอาณาเขตดังกล่าว ความว่า

๑. พลเมืองซึ่งได้สัญชาติไทย โดยอาศัยอนุสัญญาฉบับวันที่ ๕ พฤษภาคม
ค.ศ. ๑๙๕๑ จะได้กลับคืนสู่สัญชาติเดิมของเขาที่เคี้ยว ในทันทีที่การโอนอาณาเขต
ดังกล่าวข้างต้นเสร็จสิ้นลง พลเมืองซึ่งมีสัญชาติไทยโดยกำเนิดหรือซึ่งได้รับสัญชาติไทย
ตามกฎหมาย คงรักษาสัญชาตินี้ไว้

๒. จะไม่ทำการชักชวนควยประการใด ๆ ต่อการที่บุคคลในจำพวกที่กล่าว
ข้างหลังนี้ ซึ่งประสงค์จะออกจากอาณาเขตเหล่านี้ที่จะออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ก่อนที่จะออกไปนั้น จะจำหน่ายสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ได้โดยเสรี และจะขน
สังหาริมทรัพย์ทุกชนิด ทรัพย์สิน ผลผลิตเกษตรกรรม เงินตรา หรือธนาคารบัตรไทยของ
คนไปกับตัวหรือให้ขนส่งไปก็ได้ จะรักษากรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของตนไว้ก็ได้

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่านเอกอัครราชทูต

(ลงพระนาม) วรวงศ์เธอ

าทนา

นายอังรี บอนเนต

เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำสหรัฐอเมริกา

หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศส

(จากาพณา ฮังรี บอนเนต ถึง พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรมณโวิทยากร)

คำแปล

สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส

กรุงวอชิงตัน

ประจำสหรัฐอเมริกา

๑๗ พฤศจิกายน ๑๙๕๖

ฝ่าพระบาท

ข้าพเจ้าขอยืนยันความตกลงด้วยวาจา ซึ่งเราได้กระทำกันไว้ ในเรื่อง
พลเมืองแห่งอาณาเขตที่กล่าวถึงในข้อ ๑ ของความตกลงระงับกรณีซึ่งได้ลงนามกัน
ในวันนี้ และเรื่องทรัพย์สินของพลเมืองเหล่านี้ ซึ่งอยู่ในอาณาเขตดังกล่าว ความว่า

๑. พลเมืองซึ่งได้สัญชาติไทย โดยอาศัยอนุสัญญาฉบับวันที่ ๕ พฤษภาคม
ค.ศ. ๑๙๕๑ จะไปกลับคืนสัญชาติเดิมของเขาที่เคียวโนทันที่ท่าเรือไอโนอาณาเขต
ดังกล่าวข้างต้นเสรีจลินลง พลเมืองซึ่งมีสัญชาติไทยโดยกำเนิด หรือซึ่งได้รับสัญชาติ
ไทยตามกฎหมายคงรักษาสัญชาตินี้ไว้

๒. จะไม่ทำการชักขวางด้วยประการใด ๆ ต่อการที่บุคคลในจำพวกที่
กล่าวข้างหลังนี้ ซึ่งประสงค์จะออกจากอาณาเขตเหล่านี้ ที่จะออกไป โดยเฉพาะ
อย่างยิ่ง ก่อนที่จะออกไปนั้นจะจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ได้โดย
เสรี และจะขนส่งสังหาริมทรัพย์ทุกชนิด วัสดุ ผลิตผลเกษตรกรรม เงินตรา หรือ
ธนาคารบัตรไทยของตนไปกับตัวหรือให้ขนส่งไปก็ได้ จะรักษากรรมสิทธิ์ในอสังหา
ริมทรัพย์ของตนไว้ก็ได้

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังฝ่าพระบาท

(ลงนาม) ฮ. บอนเนต

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรมณโวิทยากร

หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย

ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๓, ตอน ๗๕ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๕,

ประวัติการศึกษา

นางสาวสกลไศ ชันศิริพงษ์ อักษรศาสตร์บัณฑิต (๒๕๑๕) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เข้าศึกษาณ บัณฑิตวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๖
ปัจจุบันรับราชการณ วิทยาลัยครูสงขลา จังหวัดสงขลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย